

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

О Т Ч Е Т

**ЗА ДЕЙНОСТТА НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ
ЗА 2018 Г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ПРИЕТИ АКТОВЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ ПРЕЗ 2018 г.	3
II. КОНСУЛТАЦИИ И ДИСКУСИИ	16
III. СЪТРУДНИЧЕСТВО С ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ, НАЦИОНАЛНИТЕ ИСС НА ДЪРЖАВИТЕ – ЧЛЕНКИ НА ЕС, И ДРУГИ СРОДНИ МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ	26
IV. НЯКОИ РЕАЛИЗИРАНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ НА ИСС.....	31

Настоящият отчет представя основните дейности на Икономическия и социален съвет (ИСС) през периода 01.01.2018 – 31.12.2018 г. в съответствие с регламентираните в Закона за ИСС функции и Плана за дейността за 2018 г.

През 2018 г. ИСС разработи и прие 5 становища и 3 резолюции по актуални икономически и социални проблеми на страната. През отчетната година ИСС организира и взе участие в редица дискусии и консултации както на национално, така и на международно равнище.

I. ПРИЕТИ АКТОВЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ ПРЕЗ 2018 г.

Първият приет за 2018 г. акт на ИСС е становище на тема "Бъдещето на труда: предизвикателствата на Четвъртата индустриална революция", разработен по собствена инициатива. Становището надхвърля националните и дори европейските рамки и анализира и поставя въпроси, свързани с бързите промени в света, продиктувани от бурното развитие на цифровите технологии, които засягат всички обществени сфери на дейност: от живота в дома ни до характера на труда, управлението, образованието, трудовите отношения, регулаторните рамки и т.н. Темата бе и част от календара на Българското председателство на ЕС.

Чрез документа ИСС насочва вниманието на българските и европейските институции към новите предизвикателства, свързани с дигиталната трансформация на икономиката, които ще променят облика на българската икономика и обществените отношения. ИСС подчертава, че Четвъртата индустриална революция е възможност за напредък, но същевременно е и заплаха за индустрията и работниците, която ще доведе до дълбоки промени в системите на образование, здравеопазване, транспорт и др. Като констатира, че факторът време за подготовка за посрещането на новите предизвикателства е с много къс хоризонт, ИСС откроява някои от тях: недостатъчна и несъответстваща квалификация на работниците и служителите; нови области и търговски практики, които изискват регулация; риск от загуба на работни места, без да бъдат заменени от нови, и др. Обръща се внимание на промените на пазара на труда и на очертаващата се перспектива много професии да изчезнат или да бъдат заменени от нови. ИСС отбелязва и редицата ползи от Четвъртата индустриална революция, като създаване на качествено нови работни места, откриване на нови сектори, продукти и услуги, дигитализация, нови форми на интегриран мениджмънт и не на последно място - рязко повишаване на производителността на труда.

Същевременно ИСС предупреждава, че с навлизането на новите технологии се наблюдава процес на нарастване на неравенството в доходите, в богатствата, в интелектуалната собственост и др. Във връзка с това ИСС предлага възможностите на Четвъртата индустриална революция да се ползват конструктивно и пълноценно, отчитайки социалния аспект на процеса. Според

ИСС социалният аспект е изключително важен, защото балансира процеса на технологичния напредък и растежа, като го пренася в положителна посока и върху социалния живот и доходите.

ИСС подчертава, че следвайки динамиката на цифровизацията с цел подготовка на работната сила с необходимите професионални умения и качества, наложени от високите технологии, е необходимо на първо място образователната система да се адаптира към новите технологични и икономически реалности. От друга страна държавата и социалните партньори трябва да имат готовност да предложат на работниците подходящо обучение и квалификация за всички възрастови групи. Според ИСС държавата трябва да намери още по-ефективни механизми и да подкрепя иновациите в индустриалния сектор.

ИСС препоръчва на изпълнителната власт в партньорство със социалните партньори и водещи представители на науката да разработи национална дългосрочна стратегия, която да формира съответните цели, политики и мерки, за да може България да посрещне успешно предизвикателствата на Четвъртата индустриална революция. ИСС смята, че в процеса на разработването на стратегията на България за преход към Четвъртата индустриална революция трябва чрез широки консултации да се търсят отговори на редица ключови въпроси, свързани с бъдещето на пазара на труда, на професиите, които ще изчезнат и които ще се появят, необходимите умения и специалности в университетите и в средните професионални училища, новите форми на правоотношения, които могат да възникнат между работодателите и работниците, както и новите форми на защита на работещите, които трябва да бъдат приети.

ИСС счита, че една от най-решаващите дискусии през следващото десетилетие ще е посветена на това как да реагираме на дигиталната революция в политически план, и подкрепя в тази връзка идеята на МОТ за създаването на Алианс „За бъдещето на труда и обществото“. Алиансът следва да включва представители на държавата и социалните партньори, изследователските институти, университетите, неправителствените организации, гражданското общество и отделни личности, които да дадат своя принос в очертаването на параметрите на бъдещите промени, и заедно да изградят национална мрежа и организират основните елементи и регулаторни механизми за управление на протичащите процеси.

В тази връзка ИСС оценява усилията на правителството за разработването на Стратегия за участието на България в Четвъртата индустриална революция, която стъпва върху приетата Концепция за цифрова трансформация на българската индустрия. ИСС препоръчва финализиране на Стратегията и нейното незабавно прилагане с оглед на динамично променящата се европейска икономика.

В становището "Европейският стълб на социалните права и ролята на организираното гражданско общество" ИСС разглежда същността на инициативата на ЕК за Европейски стълб на социалните права (ЕССП), който съдържа 20 принципа/права, разпределени в три големи групи, а именно: равни възможности и достъп до пазара на труда, справедливи условия на труд, социална закрила и приобщаване. Целта на ЕССП, създаден като междуинституционална прокламация от Европейския парламент, Съвета и Комисията (ноември 2017 г.), е да даде нов тласък на процеса на сближаване между държавите членки в посока на по-добри социално-икономически условия.

ЕССП ще се прилага във всички държави членки, а не само в тези от Евронзоната (както ЕК предложи първоначално). Тази позиция бе защитена от ИСС на една от първите дискусии относно ЕССП, проведена в София през 2016 г., организирана от ИСС и ЕИСК. Част от предложенията, отправени по време форума, бяха включени в окончателния вариант на ЕССП.

ИСС приветства постигнатия консенсус на тристранната среща на върха в Гьотеборг през 2017 г. за създаването на ЕССП като част от усилията за изграждане на по-приобщаващ и устойчив модел на растеж и за засилване на социалното сближаване в ЕС. Чрез своето становище ИСС отправи призив към българското правителство, в рамките на Българското председателство на Съвета на ЕС, да насочи дебатите към ЕССП по време на тристранна социална среща през март 2018 г. и на Европейския съвет, като формулира конкретни предложения с цел стартиране на процеса на приемане на европейски план с насоки и пътна карта за прилагане на ЕССП.

Същевременно ИСС отправя конкретни препоръки към правителството относно разработването на мерки и действия за прилагането на ЕССП. ИСС подчертава, че мобилизирането на всички заинтересовани страни в дългосрочния процес на реализиране целите и правата на ЕССП ще допринесе за по-прецизното целеполагане и планиране на мерките и политиките. В тази връзка ИСС напълно споделя убеждението, че въвеждането на ЕССП предполага съвместна отговорност на институциите, на социалните партньори и на основните структури на гражданското общество както на европейско, така и на национално равнище. Затова ИСС счита, че партньорите и представителите на организираното гражданско общество следва да бъдат включвани във всички свързани с ЕССП процеси и разработки, в т.ч. в мониторинга и проследяването на напредъка чрез социалните показатели в рамките на Европейския семестьър.

ИСС посочва също, че националният план за ЕССП трябва да отчита спецификите, потребностите и визията на всяка държава членка за най-неотложните сфери на въздействие, като се фокусира върху конкретни и постижими приоритети, които ще позволят на хората да почувстват подобрението. В становището се предлага българският национален план за ЕССП да акцентира на мерки и политики, съгласувани между социалните партньори. Основните предложения са свързани с гарантирането на правата на заетите, със справедливите условия на труд и с адекватната и устойчива

социална закрила. ИСС обръща внимание, че при планиране на мерките и действията за въвеждане на ЕССП както на европейско равнище, така и на равнище държави членки основен акцент трябва да бъде справянето с предизвикателствата на Четвъртата индустриална революция.

ИСС приветства включването в Европейския семестър на механизъм за наблюдение на напредъка в социалната сфера чрез използване на специален набор от социални показатели и показатели за заетост, успоредно с напредъка в икономическото и финансовото развитие на държавите членки. Това позволява чрез специфичните национални препоръки да се изпълняват стандартите за възходяща конвергенция в държавите членки.

В становището ИСС заявява, че за да се постигнат целите на ЕССП, е необходимо не само да се съхрани досегашната кохезионна политика, но и да се обогати и разшири нейното действие. За тази цел от ключово значение за бъдещото развитие на ЕС ще бъде целевото насочване на финансови ресурси в тази посока чрез европейските структурни и инвестиционни фондове и особено по линия на Европейския социален фонд, както и чрез национално финансиране. В тази връзка ИСС призовава за изработването и приемането на амбициозна Многогодишна финансова рамка (след 2020 г.), която да предвиди и гарантира постигането на висок растеж, заетост, инвестиции в умения, иновации и инфраструктура. Според ИСС това ще спомогне за преодоляването на социалните предизвикателства пред ЕС и за повишаването на благосъстоянието на европейските граждани.

ИСС отбелязва, че по време на Българското председателство на Съвета на ЕС в множество дискусии, конференции и международни срещи в София предмет на обсъждане беше Европейският стълб на социалните права и неговото приложение. Представители на ИСС изложиха основни позиции от становището, като бе подчертана ролята на организираното гражданско общество при формиране на бъдещата стратегия за развитие на Европа, както и за приложението на ЕССП.

След проведена консултация с представители на заинтересованите ведомства и неправителствени организации, експерти и представители на научните среди ИСС прие становище на тема "Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно общоевропейски продукт за лично пенсионно осигуряване (ОЕПЛПО) – COM(2017) 343 final", разработено по собствена инициатива. С този акт ИСС се включи в стартирания през 2018 г. европейски консултативен процес по проекта на Регламент.

В документа се представя същността на предложението регламент и характеристиките на новия паневропейски пенсионен продукт, както и проблемите, които могат да възникнат при неговата дистрибуция и преносимост в отделните държави членки.

ИСС заявява подкрепата си за водещата цел на Регламента, насочена към преодоляването на трансграничните данъчни препятствия пред дългосрочното спестяване за пенсия от страна на европейските граждани. Същевременно това

ще осигури дългосрочен финансов ресурс в подкрепа на растежа на единния капиталов пазар в Европейския съюз и ще спомогне за увеличаване на инвестициите. По същество Регламентът създава общеевропейска рамка на доброволна система за лично пенсионно осигуряване със стандартизирани характеристики и трансгранична преносимост на пенсионния продукт в ЕС при условията на свободно движение на хора, услуги и капитали.

ИСС оценява предложението на ЕК като сериозен опит за създаване на знак за качество и сигурност на личните пенсионни продукти в рамките на ЕС, за повишаване доверието на потребителите към третия пенсионен стълб и за осигуряване на по-голяма възможност за избор на доставчици, както и за гарантиране на еднакви условия за конкуренция на пазара на пенсионни продукти.

В становището са очертани рисковете и предизвикателствата пред реализирането на предложението за Регламент във всички държави членки. На първо място ИСС счита за неоснователно изключването от обхвата на определените в Регламента доставчици на ОЕПЛПО на доброволните пенсионни фондове в държавите членки. Тези фондове, чийто единствен предмет на дейност е допълнителното пенсионно осигуряване, предлагат лични пенсионни продукти съгласно националните законодателства и от тях е заимствана концепцията на ОЕПЛПО. В тази връзка ИСС препоръчва европейските и националните институции да намерят начин дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (ДДПО), в частност българските ДДПО, да бъдат включени в списъка с възможните дистрибутори на ОЕПЛПО.

На следващо място ИСС отбелязва, че предложението на ЕК ще улесни най-вече мобилните работници, самостоятелно заетите лица и работещите в различни държави членки, тъй като регламентира трансграничната преносимост на продукта и преодоляването на данъчните препятствия пред дългосрочните спестявания за пенсия. Според ИСС тези продукти по-скоро трябва да се насочат към мобилните млади хора, тъй като приложението им изисква хоризонт от 30 – 40 години.

ИСС обръща внимание на констатацията на ЕК, че без конкретни данъчни стимули ОЕПЛПО не би могъл да осигури очаквания ръст на пазара на лично пенсионно осигуряване в рамките на ЕС. В становището на ИСС се подчертава също, че въвеждането на ОЕПЛПО с Регламент може да се възпрепятства от нежеланието на някои държави членки да приемат препоръката на ЕК относно данъчното третиране на продуктите за лично пенсионно осигуряване, в контекста на концепцията за ОЕПЛПО. Затова ИСС оценява като нереалистични очакванията ОЕПЛПО да осигури желания висок ръст на личните спестявания за пенсия.

В този контекст ИСС приема предложението за Регламент относно ОЕПЛПО по-скоро като първоначален етап от процеса на изграждане на един по-голям паневропейски пенсионен пазар на трети стълб, а не толкова като средство за финансиране на капиталовите пазари на ЕС. В заключение ИСС препоръчва на българските държавни институции в партньорство със

социалните партньори, неправителствения сектор и академичните среди да разработят дългосрочна стратегия за развитието на третия стълб на пенсионната система в контекста на ОЕПЛПО и да предложат адекватни решения за бъдещото развитие на личното и професионалното доброволно пенсионно осигуряване, ползвайки добрите пенсионни практики на развитите държави на ЕС.

ИСС с удовлетворение отбелязва, че след проведените дебати по темата по време на българското европредседателство през декември 2018 г. в рамките на триалога – ЕК, ЕП, Съвет, бе обсъден компромисен вариант на предложението за Регламент, в който се разглежда възможността националните ДДПО да могат при определени условия да дистрибутират ОЕПЛПО. ИСС изразява увереността си, че това негово предложение ще се реализира през 2019 г. и по този начин ще се защитят интересите на българските ДДПО.

ИСС прие становище на тема „Планинските и полупланинските райони в България – проблеми и възможности за развитие“, в което са отразени предложенията на представителите на общините, направени в рамките на консултацията по проекта на документа. С това разработено по собствена инициатива становище ИСС насочи общественото внимание върху проблемите на планинските и полупланинските райони в България, отчитайки техния потенциал за икономическото развитие на страната и възможностите, които се създават в процеса на формиране на политиките и програмите за следващия програмен период.

В документа се посочва, че общините в планинските и полупланинските райони заемат 42,5% от територията на страната и в тях е съсредоточен богат природо-ресурсен потенциал. За сравнение в ЕС планинските райони заемат около 30% от територията му. Същевременно ИСС изразява тревогата си, че в тези райони в много по-голяма степен, отколкото в останалите, се наблюдава и посочва, че за последните 30 години населението в тях е намаляло с почти 40%.

На следващо място са разгледани проблемите, свързани със силната икономическа изостаналост и критичното състояние на общинската пътна мрежа, което води до нарастване на регионалните различия. Като един от най-болезнените проблеми за хората от тези общини е посочен достъпът до качествени публични услуги и особено до услугите в сферата на здравеопазването, образованието и културата. ИСС отбелязва, че в редица отдалечени села няма лекар, аптека и магазин за доставяне на основни хранителни продукти.

В тази връзка ИСС предлага конкретни мерки за справяне с негативните процеси, които биха създали благоприятна среда за развитие на планинските райони в страната. Едно от предложенията е да се разработи и приеме интегрирана стратегия за устойчиво развитие на планинските и полупланинските райони в България, която да включва и създаване на подкрепяща среда за насърчаване на предприемачеството в тези райони. Същевременно ИСС подчертава необходимостта от цялостно преразглеждане на

стандартите и разпределителните механизми за държавните трансфери, като се отчетат по-високите разходи за предоставяне на услуги в планинските и полупланинските общини.

ИСС настоява също към планинските райони да бъдат насочени целеви публични инвестиции и чрез използване на пазарните механизми да се стимулира развитието на традиционното ноу-хау на районите за съвременно земеделие, горско стопанство, туризъм, енергетика, екосистемни услуги и съхраняване на културното и природното наследство. Особено важно е приоритетното развитие на малки и средни предприятия (МСП) от типа на семейни фирми и традиционни занаяти. В становището се изразява подкрепа за въвеждането на национален стандарт за качество „планински продукт“.

ИСС споделя идеята за разработване на примерни модели за устойчиво развитие на планински общини, които да предлагат различни варианти за бъдещо развитие според местния ресурсен потенциал, традиции и обществени нагласи. Наличието на вариантни модели ще позволи на местните власти и общности да направят информиран избор за своето бъдеще.

ИСС препоръчва също да се създаде подходяща законова рамка за успешното изпълнение на планираните мерки чрез подготовка и приемане на специален Закон за планинските и полупланинските райони.

Наложително според ИСС е разработването на Програма за подобряване транспортната свързаност на планинските селища, която да акцентира върху обновяването и доразвиването на пътната мрежа, най-вече на критичните участъци от пътищата, които се явяват единствена транспортна връзка за достъп до услуги и работни места.

В становището ИСС подчертава, че ЕС и голямата част от държавите членки вече много ясно и обективно оценяват ролята и потенциалния принос на планинските райони за постигане на общоевропейските цели за развитие. Европейските институции отчитат, че тези райони могат да станат допълнителен генератор на растеж със своя богат ресурсен потенциал, с възможностите за предоставяне на многобройни екосистемни услуги, с приноса в борбата с измененията на климата, както и със запазването на биоразнообразието и на защитените територии.

В тази връзка ИСС обръща внимание, че особено важно е общините да използват европейските структурни и инвестиционни фондове с цел устойчиво справяне с демографските предизвикателства, които са специфични в отделните европейски региони. Затова ИСС препоръчва през следващия програмен период да се разшири прилагането на подхода „Водено от общността местно развитие“ не само в аграрния сектор, но и в други икономически сектори с потенциал за увеличаване продуктово разнообразие.

В контекста на дебатите относно политиките и ресурсите за следващия програмен период ИСС подчертава, че поради значителния дял на планинската си територия нашата страна ще е облагодетелствана от разработването на нова програма на ЕС за планинските райони, както и на европейска стратегия за дългосрочното развитие на европейските планински райони. Затова ИСС

подкрепя препоръката на Европейския парламент (ЕП) да се започне разработване на определение за понятието „функционални планински райони“, което да допълни определението за планински райони, използвано в контекста на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони с цел да са по-ефективни политиките и мерките за тях.

В тази връзка ИСС оценява усилията на Европейския парламент да се насочи ресурс към МСП от планинските райони при подготовката на следващия програмен период и приветства създадената възможност 10% от ресурса (4 млрд. евро) на новата Програма за единния пазар и конкурентоспособността на предприятията, включително МСП, да бъде гарантиран за тях.

Чрез приетото по собствена инициатива становище на тема „Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Европейски орган на труда“ - [COM(2018) 131 final – 2018/0064 (COD)] ИСС подкрепя инициативата на ЕК за създаване на тази нова структура - Европейски орган по труда (ЕОТ). Целта на ЕОТ е да координира, информира и решава възникнали проблеми, свързани с трудовата мобилност на вътрешния пазар на ЕС. ИСС смята, че увеличената трансгранична мобилност и възникващите проблеми, новите правила, взаимодействието между националните системи за заетост и достъпът до информация пораждат необходимостта от създаване на ЕОТ.

Според ИСС страните от Централна и Източна Европа са най-силно засегнати от негативни явления, свързани с трансграничния пазар на труда. Тези явления в много голяма степен се дължат на липсата на достатъчна информация за правата и задълженията на наетите, както и на недостатъчния капацитет на националните органи за борба с незаконните дейности - недеклаирания труд, нелоялната конкуренция, различните видове измами.

ИСС счита, че основната задача на ЕОТ е осигуряването на сътрудничество между държавите членки за гарантиране и ефективно прилагане на правото на ЕС в областта на трансграничния пазар на труда. ИСС отбелязва, че ЕОТ няма да налага нови задължения на държавите членки, на гражданите и на работодателите, нито ще засяга националното законодателство или националните дейности по правоприлагане, които са от компетентност на държавите членки. Според ИСС друга значима задача на ЕОТ е да поддържа и развива Европейската платформа за засилване на сътрудничеството в борбата с недеклаирания труд в общността. ИСС подкрепя създаването на ясна визия в регламента за ЕОТ за това как да се работи срещу недеклаирания труд.

В становището си ИСС посочва пряката връзка между приетия вече Европейски стълб на социалните права и предложението нов Европейски орган по труда. Целта на ЕОТ е да гарантира равни възможности и достъп до пазара на труда, справедливи условия на труд и социална закрила за всички европейски граждани, а ЕОТ на практика ще подкрепя и координира усилията на държавите членки в областта на трудовата мобилност за постигане на повече солидарност и справедливост на вътрешния пазар.

ИСС подчертава, че новият ЕОТ ще бъде от полза и за бизнеса, и то

предимно за малките и средните предприятия, както и за всички граждани, които се възползват от възможностите за трансгранична заетост. В документа се посочва, че всеки ден 1.7 млн. европейци пътуват до работните си места в друга държава от ЕС, а 2 млн. работници от автомобилния транспорт всеки ден преминават през европейски граници за превоз на товари и пътници. В този смисъл ИСС подкрепя ЕОТ като платформа за рационализиране на информацията и услугите относно правата, задълженията и възможностите за трансгранична мобилност в рамките на ЕС.

ИСС отбелязва също, че създаването на новия ЕОТ следва да бъде на основата на децентрализирана агенция на ЕС, която да заработи през 2019 г. В тази връзка ИСС препоръчва на българското правителство да предложи ЕОТ да бъде установен в България с мотивите, че това ще има силен позитивен ефект за страните от Централна и Източна Европа, както и поради факта, че в България все още няма базиран европейски орган.

ИСС подчертава също, че националните и европейските организации на социалните партньори трябва да имат основна роля и да участват активно в решаването на задачите на ЕОТ и в контрола по изпълнението им.

В заключение ИСС подчертава, че Предложението за Регламент за създаване на ЕОТ ще укрепи справедливостта и доверието в Единния пазар, а за България ще допринесе за укрепване на капацитета на публичните институции, отговарящи за трудовата мобилност.

По инициативата на ЕК за създаване на ЕОТ се проведе конференция „Европейският дневен ред по въпросите на труда“, в която взеха участие представители на ИСС. Те представиха основни моменти и идеи от разработеното становище по темата. ИСС отбелязва подкрепата от страна на Министерството на финансите за предложенията на ИСС, в т.ч. и за базиране на седалището на ЕОТ в България.

ИСС прие резолюция на тема „Икономическите измерения за по-силна Европа“ в контекста на дебатите относно бъдещето на ЕС и предстоящата среща на върха в Сибиу през май 2019 г. С приетия акт ИСС настоява ЕС да запази единството си и да се развива като силен и конкурентен съюз и като справедлива и солидарна общност.

ИСС ясно изразява единодушната си позиция, че измеренията на ускореното икономическо развитие са от основополагащо значение за бъдещото място на ЕС в световната икономика, за развитието на обща политика на държавите членки във всички сектори и отрасли на европейската икономика.

В резолюцията сред икономическите измерения за един още по-силен и обновен ЕС се разглеждат нарастващите роля и значение на Единния пазар, Евроната, Банковия съюз, Капиталовия пазар, Енергийния съюз, Цифровия пазар, подкрепата за малките и средните предприятия, защитата на потребителите, социалната икономика и предприемачество и др., чието развитие ще повиши доверието на гражданите към европейските институции и като цяло към Европейския съюз.

ИСС акцентира върху Единния европейски пазар като ключов инструмент

на ЕС за постигане на заложените в Стратегия „Европа 2020“ цели за изграждане на висококонкурентна социална пазарна икономика. Но независимо от резултатите през последните 25 години ИСС препоръчва европейските институции и държавите членки да гарантират завършването на изграждането на Единния пазар, включително неговото социално измерение, като се задълбочи и развива общоевропейското сътрудничество в областта на 4-те свободи на движение - стоки, услуги, капитали и хора. ИСС изразява увереността си, че изграждането на по-задълбочен и по-справедлив единен пазар ще даде възможност за създаване на нови работни места, за стимулиране на производителността и за осигуряване на привлекателна среда за инвестиции и иновации, както и на среда, улесняваща потребителите.

В този контекст ИСС приветства целите и мерките, заложи в обновената стратегия на ЕС за индустриалната политика, която очертава ясно посоката на една модерна индустриална политика за по-силна европейска промишленост, която да оживи икономиката на регионите в ЕС и да изгради устойчивост за приспособяване към променящата се глобална среда.

Другото направление, което ИСС откроява, е необходимостта да се завърши изграждането на Икономическия и паричен съюз (ИПС) с неговите два стълба - парична и икономическа политика. Най-важно според ИСС е задълбочаването на ИПС със силно социално измерение, който да не поставя на изпитание интегритета на Единния пазар и да не създава нови разделителни линии между Еврозоната и останалите държави членки.

Като част от интеграционните процеси в Европа ИСС откроява процеса на по-нататъшното укрепване на общата валута и ускоряването на икономическото и социално сближаване чрез рационализиране на рамката за координация на икономическите политики - Европейския семестър.

ИСС изразява своята принципна подкрепа за завършването на Банковия съюз, като счита, че бъдещите поколения трябва да могат да разчитат на стабилни банки, изпълняващи важната си роля за финансирането на икономиката и подпомагането на растежа. Във връзка с това ИСС отбелязва значението на Съюза на капиталовите пазари като важен допълващ елемент към Банковия съюз, който допринася за споделянето на риска в частния сектор, увеличава икономическото сближаване и помага за смекчаване на евентуални бъдещи сътресения.

ИСС приветства постигнатите резултати от инвестиционния план „Юнкер“ по отношение на реални икономически ползи за гражданите и предприятията и ефекта му на катализатор за частните инвестиции в ЕС. Трябва да се отбележи също, че планът „Юнкер“ допринася за утвърждаване на една по-силна Европа на световната сцена. В тази връзка ИСС подкрепя продължаването на плана „Юнкер“ за следващия бюджетен период след 2020 г. с цел осигуряване на допълнителни стимули и условия за нови инвестиции, иновации и работни места. ИСС изразява увереност, че чрез новата програма „InvestEU“ ще се генерират допълнителни инвестиции в области като устойчива инфраструктура, научни изследвания и иновации, цифровизация, малки предприятия.

Успоредно с това ИСС акцентира върху необходимостта Европа да инвестира приоритетно в своите млади хора и в лицата, търсещи работа, както и в стартиращи предприятия и МСП. ИСС отново подчертава, че във всички програми на ЕС трябва да залегне принципът „мисли първо за малкия“, тъй като регулаторната тежест на европейско, национално, регионално и местно равнище продължава да бъде основна пречка пред МСП.

ИСС напомня, че една от най-важните цели на ЕС както досега, така и напред е той да осигурява на всички държави членки икономическа стабилност, балансиран икономически растеж, по-високо ниво на качествена заетост и устойчивост на публичните финанси.

В заключение ИСС заявява, че Европа се нуждае от такъв политически съюз, който да осигурява надеждна политическа основа за всички визирани досега съюзи чрез истинска демократична отчетност, легитимност и институционално укрепване, както и да насърчава активното участие на социалните партньори и на гражданското общество на всички равнища.

Приетата резолюция бе един от двата акта, които ИСС постави на обсъждане в проведения през ноември 2018 г., съвместно с ЕИСК, широк публичен дебат на тема „Каква Европа искаме?“.

Резолюцията „Социални измерения за по-солидарна Европа“ визира бъдещото развитие на ЕС като единен съюз, основан на универсалните ценности за достойнство, свобода, равенство и солидарност. Целта на този акт на ИСС е да насочи вниманието както на европейските, така и на националните институции към по-нататъшното развитие на ЕС на основата на социална справедливост и гаранции за социалните права на всички европейски граждани. ИСС разглежда социалните измерения за бъдеща по-солидарна Европа на основата на принципите на Европейския стълб на социалните права и на ценностите на Европейския социален модел, които според ИСС са основната концепция за развитието на социалните политики в държавите членки.

ИСС отбелязва, че икономическият и социалният напредък са взаимно свързани процеси и счита, че в контекста на ЕССП са необходими още повече усилия този модел да се превърне в устойчив модел за растеж и за ускорено социално сближаване. ИСС приема, че социалната политика по принцип трябва да бъде насочена към насърчаване на хората към труд, образование и квалификация и това е задача и цел на националните и местните политики и програми. Същевременно ИСС предлага да бъдат предприети - на ниво ЕС, нови инициативи в подкрепа на националните усилия в социалната сфера и сближаването. Областите, в които всички държави членки имат интерес да вървят в една посока и които ще ускорят процесите на социално сближаване, според ИСС са демографията, миграцията, защитата срещу безработица, бедност и риск от изолация.

В резолюцията се подчертава, че принципът на устойчива социална защита и приобщаване, превърнати от ЕССП в приоритет за развитието на Европа, е насочен към повече справедливост и солидарност. ИСС изразява своята

убеденост, че разделителните процеси, основани върху неравенствата, особено в социалната сфера, са сериозни предизвикателства пред ЕС и затова са необходими бързи и адекватни решения с общи цели, мерки и политики. ИСС предупреждава с тревога, че ако това не се случи, в най-скоро време хората ще се отдалечат от европейската идея за единство, а доверието в европейските институции ще намалее.

В тази връзка ИСС се солидаризира с позициите на други европейски институции, както и с националната българска позиция, че една от най-важните политики на ЕС и в бъдеще ще е кохезионната политика. Тя трябва да се развива и обогатява, а не да се ограничава нейното действие. ИСС заявява, че Многогодишната финансова рамка, която предстои да се приеме през 2019 г., не трябва да допуска намаляване на средствата, осигуряващи равнопоставеност в процеса на сближаване между държавите членки, особено в социалната сфера. И в този свой акт ИСС настоява бюджетът на ЕС за следващия програмен период да допринася за икономическия растеж, за заетостта и инвестициите в умения, иновации, инфраструктура и др. Приемането на адекватна Многогодишна финансова рамка ще гарантира ефективното прилагане на Европейския стълб на социалните права и по-ускореното сближаване.

Като предупреждава, че тревожните демографски процеси продължават в Европа и в държавите членки, ИСС аргументира позицията си, че политиките за младите хора трябва да бъдат в центъра на вниманието на всички институции – европейски, национални и местни. ИСС настоява за нов подход към тези политики, който да интегрира основните цели, ресурси, институции, политики и мерки за младите хора. Според ИСС интегрираният подход ще гарантира постигане на траен позитивен ефект в дългосрочен план и ще постигне синергия чрез концентрация и координация между множество различни институции, които сега действат самостоятелно и в различни посоки. В този контекст ИСС подкрепя приетата от ЕК нова стратегия за младежта, с която се разширява участието на младите хора и тяхната отговорност при вземане на решения за бъдещото развитие на ЕС.

ИСС разглежда въпроса за активното участие на младите хора в изграждането на по-силна и по-солидарна Европа във връзка и с предизвикателствата на Четвъртата индустриална революция. Затова с тревога отбелязва, че процесите, предизвикани от новите технологии, бързо променят реалността, производствените и трудовите отношения, но най-вече поставят нови сериозни предизвикателства пред образователните системи и качеството на човешките ресурси. Затова ИСС настоява да се определи обща посока за европейско развитие и по-специално за модернизирани образователните системи и процеси, така че те да отговорят навреме и адекватно на изискванията на цифровата икономика, споделената икономика и други предизвикателства в резултат на новите технологии. В противен случай според ИСС е твърде възможно да се появят нови разделителни линии в общността.

В заключение ИСС за пореден път изразява убеждението си, че бъдещето на ЕС трябва да се изгражда върху ценностите на Европейския социален модел, за да се постигне по-солидарна, по-справедлива и по-конкурентна Европа.

ИСС прие резолюция относно „Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламенти (ЕС) № 59662014 и (ЕС) № 2017/1129 във връзка с насърчаването и използването на пазарите за растеж на МСП“ – COM (2018) 331 final – 2018/0165 (COD). Чрез този акт ИСС фокусира общественото внимание върху проблемите и развитието на българския капиталов пазар, който като източник на финансиране все още не е достатъчно популярен и разпознаваем в България.

В този контекст ИСС изразява принципната си подкрепа относно предложението за Регламент и подчертава неговата обществена значимост, тъй като той касае близо 99.8% от работещите компании в България, попадащи в сегмента на малките и средните предприятия. ИСС акцентира върху промените, които ще създадат условия за преодоляване на прекомерната административна тежест върху МСП както при регистриране на публични пазари или емитиране на акции и облигации, така и по отношение на обема на разкриваната информация от страна на тези емитенти пред националния компетентен орган и пред обществеността. Това би облекчило достъпа на МСП до по-евтин ресурс за развитие чрез капиталовите пазари като алтернатива на банковото кредитиране.

В резолюцията ИСС анализира състоянието и проблемите на българския капиталов пазар и ефекта от прилагането на Предложението за Регламент. Основният проблем, който ИСС идентифицира, е, че в Предложението за Регламент се използва една от трите европейски дефиниции за МСП, според която МСП са предприятия, чиято средна пазарна капитализация не надхвърля 200 млн. евро, а в тази категория попадат над 98% от компаниите, търгувани понастоящем на БФБ. ИСС счита, че ако в националното законодателство не бъдат възприети други критерии и механизми, по които да се отграничават компаниите, допуснати до пазар на растеж на МСП от емитентите, придобили публичен статут, капиталовият пазар в България ще бъде изправен пред реален риск да бъде определен като „пазар на растеж“ и няма да се постигне целта за привличане на големи инвеститори. Другият проблем според ИСС е свръхрегулацията на българския капиталов пазар, която въпреки препоръките за преодоляване на прекомерната административна тежест за МСП всяка година нараства чрез повишаване на изискванията за разкриване на информация и нормативно съответствие на публичните компании.

ИСС предлага два начина за решаване на изложените проблеми – чрез стартиране на процедура за изменение на дефиницията на МСП, при съобразяване със степента на развитие на българския капиталов пазар, или чрез промяна на правилника на Българската фондова борса, което предполага и въвеждане на допълнителни критерии за МСП, които да обхванат

предприятията, чиито финансови инструменти ще се търгуват на сегмента „Пазар на растеж на МСП“.

В обобщение в резолюцията ИСС подчертава, че за да се стимулира желанието на МСП да търсят финансиране от капиталовите пазари, следва да бъдат предприети няколко стъпки, които биха спомогнали за прилагането на разпоредбите на Регламента и не биха обезсмислили неговото съществуване в България.

Първата стъпка следва да е промяна на дефиницията за МСП относно достъпа до финансиране от европейските фондове, до по-евтини кредити и до редица административни облекчения, съпътствана с въвеждане на тест за пригодност на всички предлагани от правителството законодателни промени във връзка с нуждите на МСП. Същевременно няколко принципа трябва да залегнат както в европейските нормативни документи, така и в българските - принципът „мисли първо за малките“, „само веднъж“, както и принципът на мълчаливото съгласие. ИСС призовава за създаване на благоприятна институционална и правна рамка, съобразена с икономическите условия и обществените отношения в страната, което е от изключително значение за бъдещото развитие на капиталовия пазар в България и за подпомагането на финансирането и развитието на МСП.

В документа се поставя и чисто българският проблем с т.нар. „спящи акции“ от масовата приватизация, които представляват около 26% от акциите на публичните дружества и често формират до 30% от собствеността на някои холдингови компании. Според ИСС е необходимо да се намери решение на този проблем чрез адекватни промени в нормативната уредба, за да се „събудят“ тези активи, които са в значителен за нашия пазар размер.

В резолюцията ИСС обръща внимание, че анонсираният начин за решаване на проблема със „спящите акции“, както и начинът за съхранение на финансови инструменти, придобити на капиталовия пазар в България, може да се отразят негативно върху сигурността на собствеността, на инвеститорската активност и като цяло – на развитието на капиталовия пазар у нас. ИСС счита, че е необходим широк обществен дебат по темата, за да се намерят адекватните решения, които да отчетат интересите на всички заинтересовани страни.

II. КОНСУЛТАЦИИ И ДИСКУСИИ

През 2018 г. ИСС се включи активно в международните срещи, конференции и събития, свързани с приоритетите на Българското председателство на Съвета на ЕС, и представи свои позиции от приети актове. ИСС продължи да организира консултации и дискусии по основни икономически и социални теми.

Приносът на организираното гражданско общество за Българското председателство на Съвета на ЕС

ИСС в партньорство с ЕИСК, Програмата за техническа помощ и обмен на информация на Европейската комисия и с подкрепата на Българското председателство на ЕС организира в София международна конференция на високо равнище относно икономическото и социалното сближаване в региона на Западните Балкани. Целта на форума бе да очертае приноса на организираното гражданско общество към срещата на върха на държавните ръководители от ЕС и Западните Балкани.

Над 100 представители на организации на работодатели, синдикати и други организации на гражданското общество от ЕС и Западните Балкани, както и представители на институциите в ЕС и България обсъдиха конкретни препоръки, които гражданското общество ще отправи към националните власти и европейските институции.

В хода на дискусиите бяха обсъдени перспективите за европейска интеграция на Западните Балкани, икономическото и социалното сближаване в страните, както и правата и овластяването на уязвимите групи в региона. Специален акцент в дебатите беше поставен върху достъпа до качествено образование и реализация на младите хора. Представителите на организациите на гражданското общество обърнаха особено внимание на правата и овластяването на уязвимите групи в региона. Те отправиха настоятелен призив към правителствата да работят повече за справяне с предизвикателствата, с които се сблъскват жените, като домашното насилие, ограничените възможности на пазара на труда, тормоза и насилието на работното място, разликата в заплащането и пенсиите с тези на мъжете, репродуктивните права и правата при майчинство и т.н.

Председателят на ИСС представи пред участниците 15-годишния опит на българския ИСС в гражданския диалог с националните и европейските институции и изрази готовност за оказване на помощ за развитие на сътрудничеството със сродните институции от Западните Балкани.

Участниците в конференцията приеха заключителен документ, в който се отбелязва, че бъдещето на Западните Балкани е Европа. В документа се призовава да продължи процесът на анализ на изпълнението на критериите за членство в ЕС, да се оценява социалното, икономическото и териториалното сближаване, укрепването на демократичните ценности, свободата на медиите, но също така да се ускори процесът на създаване на среда и условия за повече инвестиции в държавите от региона. Документът бе изпратен до държавните и правителствените ръководители на срещата на високо равнище на ЕС, посветена на Западните Балкани.

ИСС и ЕИСК организираха съвместно международна конференция в София, посветена на 20-ото юбилейно издание на Европейския ден на потребителите. Темата на форума бе „Цифровата икономика: ползи за потребителите“. По време на конференцията бе обсъдено въздействието на цифровата икономика върху европейските потребители, както и взаимоотношението между бизнес и потребители в условията на дигиталната

икономика. Основен акцент бе поставен върху отговорността на бизнеса за защита правата на потребителите. В рамките на дискусиата повече от 100 представители от ЕИСК, Европейската комисия, както и от България дискутираха един от основните приоритети на Българското председателство – пакета от две европейски директиви, наречен „Нова сделка за потребителите“, който осигурява правната европейска рамка за защита на потребителите на цифрови услуги.

Бяха обсъдени тенденциите, които стимулират потреблението с цифрови технологии, както и нагласите на потребителите спрямо цифровизацията в различните части на ЕС. ИСС предложи разработването на механизъм на европейско равнище, който да гарантира правата на потребителите в дигиталната икономика. Представители на ИСС акцентираха върху необходимостта образованието на децата да им осигурява достъп до знанията за цифровите технологии, както и защитата им от евентуални рискове като специфична група потребители.

Членове на ИСС и граждански организации взеха участие в международна конференция „Подкрепа на уязвимите региони и граждани: насърчаване на устойчивия растеж и сближаването“. Темата бе част от приоритетите на Българското председателство на ЕС. Форумът бе организиран от ИСС съвместно с група III - „Други интереси“, на ЕИСК. В хода на дискусиата членове на ИСС представиха позициите от разработени актове за подкрепа на уязвимите региони и граждани. ИСС подкрепи и редица предложения на ЕИСК за насърчаване на устойчивия растеж и сближаването на уязвимите региони. Важен резултат от срещата бе предложението за разработване на План за действие, насочен към инструмента „Водено от общността местно развитие“, към младите хора и към социалното приобщаване на уязвимите региони.

ИСС бе българският партньор на ЕИСК при организирането на тристранен международен семинар „Европейска година на туризма между ЕС и Китай 2018“ във Варна в сътрудничество с Министерството на туризма на Република България и община Варна. В дебата се включиха представители на ЕИСК, на българския и на китайския ИСС, на Министерството на туризма, кметът на град Варна, представители на туристическия бранш, журналисти и др. Целта на форума бе да популяризира по-слабо известните туристически дестинации в двете държави и да представи възможности за по-интензивно икономическо сътрудничество между ЕС и Китай. Изразени бяха и позициите на българския ИСС по темата за туризма, които се основават на вече приети становища.

Членове на ИСС взеха участие в конференция на тема „Преодоляване на разликата в уменията за растеж и създаване на работни места – бизнес перспектива“, която бе организирана от група I - „Работодатели“, на ЕИСК и Асоциацията на организациите на българските работодатели. В дискусиите участваха представители на работодателските организации от различни европейски държави, представители на българските институции и бизнеса,

както и академичните среди. Те споделиха добрите практики и идеи, насочени към бъдещото развитие на бизнеса и свързаните с него потребности от знания и умения. Бяха обсъдени и решения, свързани с адаптирането на образователните системи към предизвикателства на пазара на труда в бъдеще.

Членове на ИСС участваха в конференция на тема „Трудова Европа – нужно е по-голямо социално и икономическо сближаване“, организирана от група „Работници“ на ЕИСК в София. Акцент в дебата бе прилагането и финансирането на ЕССП като инструмент за постигане на по-голямо социално сближаване. Позицията на ИСС, изразена в специално прието становище „Европейският стълб на социалните права и ролята на организираното гражданско общество“, бе част от дискусиата на форума. Членове на ИСС призоваха държавните институции да фокусират разговорите върху ЕССП, като формулират конкретни предложения, за да започне процесът на изграждане на европейски план с насоки и пътна карта за прилагането му на европейско равнище, както и на равнище държави членки. В заключение бе приета декларация в подкрепа на принципа за равно заплащане за равен труд.

Представители на ИСС участваха в международната конференция на тема „Бъдещето на труда“, която се проведе в София и бе част от календара на Българското председателство. По време на форума бяха обсъдени основните предизвикателства, свързани със застаряването на работната сила, знанията и уменията в съответствие с работните места в следващите десетилетия, насърчаването на активен трудов живот на възрастните хора и улесняването на трансфера на опит и знания между поколенията. Членове на ИСС представиха позиции и предложения от становището на ИСС на тема „Бъдещето на труда: предизвикателствата на Четвъртата индустриална революция“. Участниците се обединиха около предложението на ИСС за разработването на дългосрочна национална стратегия за подготовка на страната ни за Четвъртата индустриална революция.

В рамките на Българското председателство на Съвета на ЕС членове на ИСС взеха активно участие в международна конференция на тема „Социалната икономика – за икономически устойчив и социално приобщаващ ЕС“. Форумът имаше за цел да насърчи обмена на мнения за предизвикателствата и възможностите пред социалната икономика в контекста на цифровата революция и приобщаващия растеж. Основен акцент на дебата бяха мерките за насърчаване на интеграцията на хората в неравностойно положение в обществото и на пазара на труда. Обсъдиха се и възможностите за по-ефективно социално включване, за развитие на „сребърната икономика“ и за насърчаване на ролята на жените в социалната икономика. Членовете на ИСС представиха позиции и предложения от актове на ИСС по обсъжданите теми. Същевременно те споделиха, че ИСС чрез редица свои документи, консултации и предложения участва активно в изграждането на българския модел на социално предприемачество. В рамките на конференцията беше открито и седмото

издание на Европейския форум за социално предприемачество, в който участваха представители на ИСС и над 100 социални предприятия от България и други страни.

Представители на ИСС взеха участие в международна конференция на тема "Европейски стълб за социални права - да работим за съюз на европейските социални стандарти", която се проведе в София в рамките на Българското председателство на Съвета на ЕС. Основната цел на форума бе да продължи дебата за укрепване на социалното измерение на Европа в контекста на дискусиите за бюджета на ЕС за следващия програмен период (2021-2027 г.) , както и обсъждането на бъдещето на кохезионната политика и ЕСФ. В рамките на направения преглед на изпълнението на политиките на ЕССП за изминалата година участниците обсъдиха финансовите ресурси в подкрепа на приложението на ЕССП и Многогодишната финансова рамка (МФР) като основно средство за постигане на резултати. ИСС защити позицията за ускорено приложение на ЕССП и подкрепи направения преглед на изпълнението на политиките през последната една година.

Членове на ИСС участваха в международна конференция на тема "Общоевропейски продукт за лично пенсионно осигуряване /ОЕПЛПО/ - регламент, ефекти и проблеми", която бе част от програмата на Българското председателство на Съвета на ЕС. В рамките на широка дискусия представители на българските и европейските институции обсъдиха предложения регламент, който цели увеличаване на инвестициите и стимулиране на капиталовия пазар в ЕС чрез насърчаване на гражданите да спестяват за лична пенсия. ИСС представи основните моменти и предложения от приетото становище относно ОЕПЛПО. Единодушно бе подкрепена позицията на ИСС, че европейските и националните институции трябва да намерят начин дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, в т.ч. българските, да бъдат включени в списъка с възможните дистрибутори на ОЕПЛПО. В приетия от конференцията заключителен документ са залегнали основните изводи и препоръки към европейските и националните законодателни и регулаторни органи, съдържащи се и в становището на ИСС.

Консултации и дискусии

ИСС проведе консултация по проекта на становище на тема "Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно общоевропейски продукт за лично пенсионно осигуряване". Членовете на ИСС обсъдиха с представители на заинтересованите ведомства и неправителствени организации, експерти и представители на научните среди разработения по собствена инициатива проект на становище, с който ИСС фокусира общественото внимание върху предложението за създаване на продукт, осигуряващ на европейските граждани допълнителна възможност за спестяване за лична пенсия. Своите експертни позиции споделиха представителите на

Комисията за финансов надзор, Асоциацията на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, Министерството на труда и социалната политика, Националният осигурителен институт и представители на академичните среди от Висшето училище по застраховане и финанси, УНСС и Софийския университет. Участниците подчертаха, че документът подробно и точно представя рамката на предложения Регламент, като са разгледани както характеристиките на предлагания продукт, така и проблемите, които могат да възникнат при неговата дистрибуция и преносимост в отделните държави членки. В рамките на ползотворна дискуссия бяха направени и конкретни предложения за допълване на становището. Всички участници в консултацията подкрепиха позицията на ИСС, че европейските и националните институции трябва да намерят начин дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, в т.ч. българските ДДПО, да се включат в списъка с възможните дистрибутори на ОЕПЛО.

ИСС организира консултация по проекта на становище „Планинските райони в България – проблеми и възможности за развитие“, в която взеха участие кметове, представители на планински общини и сдружения, както и на заинтересованите институции от изпълнителната власт. Бяха обсъдени представените в проекта на становище проблеми пред общините и гражданите на планинските райони в България, както и необходимите спешни мерки за тяхното преодоляване. Подчертано бе, че ИСС навреме поставя темата на общественото внимание предвид провеждащите се в ЕС дискусии за бюджета и приоритетите през следващия програмен период след 2020 г., като предлага и конкретни мерки за тяхното преодоляване. Участниците в консултацията подчертаха ползата за България от приемането на общоевропейско определение за „планински район“ като основа за разработване на по-ефективни политики и финансиране на развитието на тези райони. Също така се изрази подкрепа за въвеждането на национален стандарт за качество „планински продукт“, разработен от Министерството на земеделието и горите. Представените конкретни предложения от представителите на общините и на заинтересованите ведомства намериха отражение в приетото становище.

В партньорство с мисията на Обсерваторията на пазара на труда към ЕИСК ИСС организира консултация на тема „Взаимодействие на организираното гражданско общество с училища, местна власт и национални институции“. Във форума взеха участие членове на ИСС и ЕИСК, кметове на общини, експерти от МОН и МТСП и училищни директори. Консултацията бе посветена на изпълнението на препоръката на Съвета на ЕС от февруари 2016 г. относно интеграцията на дълготрайно безработните лица на пазара на труда. Целта бе споделяне на добри практики и модели на участие на организираното гражданско общество при интегрирането на дългосрочно безработните в пазара на труда. Някои от направените препоръки и предложения са отразени в актове на ИСС, а на основата на идеи и предложения от тези документи

общините са разработили свои общински проекти за борба с безработицата. Участниците в консултацията подкрепиха изводите от актове¹ на ИСС за връзката на ранното отпадане от училище с нарастващия риск от дългосрочна безработица и за значението на ранното професионално ориентиране за професионална реализация в родното място.

ИСС съвместно с мисията на Обсерваторията на пазара на труда към ЕИСК организира и консултация на тема "Взаимодействие на академичната общност и гражданските организации за превенция на дългосрочната безработица". В нея се включиха представители на академичните среди, младежките и студентските организации, представители на уязвимите групи, хора с увреждания и други. Целта на тази консултация бе да се открият проблемите, свързани с превенцията на дългосрочната безработица. Една част от предложенията бяха насочени към изработването на стратегия за дългосрочно обезкуражените лица, както и към постигането на съответствие между университетските специалности и потребностите на бизнеса при подготовката на бъдещите кадри на пазара на труда. Друга част бяха фокусирани върху усъвършенстването на нормативната база с цел премахване на правни и административни пречки за наемането на лица с увреждания и въвеждане на данъчни облекчения за работодателите при наемане на дългосрочно безработни лица.

ИСС проведе консултация по проблемите на въвеждането и развитието на обучението чрез работа (дуална система на обучение) в България, иницирана от министъра на образованието и науката Красимир Вълчев. Целта на консултацията бе търсене на решения за нормативно регулиране на възникнали проблеми по въвеждането и развитието на дуалното обучение в България. В дискусиата взеха участие членове на ИСС, заместник-министри и експерти от Министерството на образованието (МОН), Министерството на труда и социалната политика (МТСП) и Министерството на икономиката (МИ), както и представители на НПО. По време на дискусиата членовете на ИСС направиха редица предложения, свързани с актуализиране на нормативната база, създаване на регистър на предприятията, участващи в процеса на дуално образование, обучение на наставниците и др. Участниците се обединиха в подкрепа на стимулирането на работодателите, заявили желание да обучават ученици в работна среда. В дебата бе постигнат консенсус статутът на учениците в процеса на обучение чрез работа да бъде разписан в рамките на Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО). Тези предложения бяха възприети от представителите на МОН и намериха отражение в приетите изменения и допълнение на ЗПОО през 2018 г.

¹ Становище „Политики за ограничаване ранното напускане на образователната система“; резолюция „Мерки и действия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система“; резолюция „Преждевременното напускане на образователната система – проблеми и възможни решения“; резолюция „Интегрирана политика за младите хора“.

В годината на два юбилея в София ИСС и ЕИСК съвместно организираха публична дискусия на тема „Каква Европа искаме?“. Събитието отбеляза 60 години от основаването на ЕИСК и 15 години от създаването на българския ИСС и в него участваха президентът на ЕИСК Лука Жайе, министърът на образованието и науката Красимир Вълчев, председателят на Комисията по икономическа политика и туризъм Петър Кънев и председателят на Комисията по труда, социалната и демографската политика Хасан Адемов. Във форума се включиха над 80 представители на науката и академичните среди, неправителствени организации, експерти, бивши министри в различни кабинети. Особено широко бяха представени младите хора и учениците от професионални училища.

Дебатът бе фокусиран върху две основни теми - икономическите измерения за по-силна Европа и социалните измерения за по-солидарна Европа. По отношение на икономическия аспект ИСС представи основни изводи и предложения от своята резолюция, които бяха дебатирани от участниците.

ИСС постави като втори акцент на дискусията социалните измерения на бъдещия Европейски съюз. Участниците подчертаха, че всички политики - от кохезионната до селскостопанската и политиката за повишаване на конкурентоспособността, трябва да се основават на принципите на равнопоставеност и солидарност. В дискусията бе споделено, че съществуващите сега различия между държавите членки в някои области, като например в стандарта на живот, стандарта на храните, отношението към по-малките, по-слабите, по-изостаналите държави, трябва да се заместят със справедливи мерки и редица реформи. Те трябва да са насочени към още по-бързо и реално сближаване, а не да водят до задълбочаване на сегашните различия или до създаване на нови разделителни линии. Участващите в дискусията младежи изразиха свои позиции и предложения за отворени образователни системи и възможности за обучение в желани от тях университети.

През 2018 г. ИСС продължи традицията да организира дискусии с ученици, като акцентът бе насочен към перспективите за професионална реализация при обучение чрез работа. На тези дискусии ученици от столични професионални гимназии представиха мотивите си за избор на конкретно професионално училище, вижданията си за подобрения на обучението чрез работа (дуална система на обучение), както и за бъдещата си професионална реализация. Всички участници в срещите се обединиха около извода, че професионалното образование е добър избор на новото поколение.

Първият диалог бе с ученици от Националната финансово-стопанска гимназия, които се обучават чрез дуалната система по професия „Икономист“ и специалност „Търговия“. След активен дебат по групи учениците посочиха положителните страни на новото дуално обучение. Според участниците

предимствата на това обучение са, че завършват с професия, съвместяват теорията и практиката, научават се да работят в реална работна среда с трудов договор и признат трудов стаж. Същевременно те направиха конкретни предложения за оптимизиране на учебните планове по основните предмети на специалността им, както и за провеждане на практическо обучение още от 9-клас, като специализираните дисциплини се преподават в реална работна среда.

ИСС организира дискусия със завършващи средното си професионално образование ученици от Софийската професионална гимназия по туризъм, където те открито споделиха как и защо са направили мотивирания си избор на специалности в областта на туризма – хотелиерство и ресторантьорство, както и екскурзоводско обслужване. Участвалите в дискусията ученици изразиха своето мнение, че основният фактор за избор на професия е свързан с гарантиране на добра реализация и финансова сигурност. Основна част от техните препоръки са насочени към увеличаване на часовете за изучаване на втори език, по-добра взаимовръзка между теория и практика, изнесени практически занятия още в началната степен на подготовка, както и въвеждане на заплащане на практиките.

Другата организирана от ИСС дискусия бе с ученици от Националната търговско-банкова гимназия, обучаващи се в специалности по банково дело и електронна търговия. В проведения дебат учениците изложиха мотивите си за избор на това професионално училище и очертах основните фактори, които са въздействали при избора на специалности - престижност, възможност за добра реализация, съчетаване на теория и практика и получаване на добра икономическа култура. Те направиха и някои предложения, свързани с въвеждане на нови методи в учебния процес, нова система на изпитване, използване на електронни учебници и др.

Партньорство и участие на ИСС във форуми в страната

В рамките на утвърденото партньорство с Националното сдружение на общините в Република България ИСС участва в Петата национална среща на общинските експерти по образование. Срещата постави на дневен ред формулирането на мерки за провеждането на интегрирана политика за образование с личностно и професионално развитие на децата и младите хора в България. Целта на форума бе общинските експерти по образование, съвместно с експерти от централната власт, да дискутират актуални въпроси и проблеми, свързани с отговорностите на общините в областта на предучилищното и училищното образование. В дискусиите ИСС представи позиции от приети актове в сферата на образованието, като специално внимание бе отделено на предложенията на ИСС, свързани с предотвратяването на преждевременното напускане на образователната система.

Представители на ИСС участваха в организирана от КТ "Подкрепа" международна конференция на тема „Европейска законодателна рамка и защита на наемния труд: предизвикателства пред Европейския стълб на социалните права“. Целта на форума бе свързана с представяне на националните политики и приоритети относно Европейския стълб на социалните права. На форума бяха дебатирани предизвикателствата, свързани с новите форми на заетост и осигуряването на адекватни условия на работа при нетипичните форми на труд, както и политиките за преодоляване на социалния дъмпинг и необходимостта от значително повишаване на доходите. В хода на дискусиата бе представена позицията на ИСС от прието през 2018 г. становище "Европейският стълб на социалните права и ролята на организираното гражданско общество".

Представители на ИСС участваха в конференция, посветена на Доклада за България в рамките на Европейския семестър 2018, организирана от представителството на ЕК в България. Представено бе виждането на Комисията за включване на Европейския стълб на социалните права /ЕССП/ в Европейския семестър и преглед на постигнатите резултати от държавите членки по социалните показатели. Обект на дискусиата бяха също макроикономическите перспективи и потенциалът за растеж пред България в контекста на изразеното желание на страната ни за присъединяване към Евророната. В дискусиата представителите на ИСС изложиха позиции от приети становища относно „Европейският стълб на социалните права и ролята на организираното гражданско общество“ и "Ускоряване на подготовката за присъединяване на Република България към Евророната".

Членове на ИСС взеха участие в конференция на тема „България в Евророната. Икономическата логика срещу митовете“, организирана от български евродепутати и с участието на представители на изпълнителната и законодателната власт. В дискусиите се включиха представители на НПО, посолства, експерти и представители на научните среди и на социалните партньори. В своите изказвания членовете на ИСС защитиха позициите, изразени в приетото становище относно "Ускоряване на подготовката за присъединяване на Република България към Евророната". На форума бе постигнат консенсус от всички политически сили по основната цел – ускоряване влизането на България в ERM II и в Евророната, което съвпада с единната позиция на ИСС.

Представители на ИСС взеха участие в проведения се в София регионален форум за социално предприемачество, съпътстван от Изложение на социални предприемачи. По време на дебата на тема „Особености на развитието на социалната икономика в екосистемата на големия град“ представители на ИСС изразиха позициите си относно икономическия принос на социалното предприемачество, социалния ангажимент на бизнеса и солидарността при взаимодействие със социалните предприемачи. В дискусиите бяха засегнати предизвикателствата пред създаването на успешни социални предприятия и се

представиха добри практики и успешни иновативни модели. В тази връзка ИСС приветства приетия закон, тъй като с него се създава координирана държавна политика и насочване на ресурси към социалните предприятия. Представители на ИСС участваха активно при изработване на закона и в него са намерили реализация предложения от актове на ИСС.

Представители на ИСС участваха в кръгла маса на тема "Неравенства и бедност в България", проведена под патронажа на президента на република България. Във форума взеха участие представители на изпълнителната власт, работодателските и синдикалните организации, университетски преподаватели, учени от БАН и академични среди. Дебатите бяха насочени в две посоки: икономически предпоставки за неравенствата и бедността и социални измерения на неравенствата и бедността. Представените доклади разгледаха различни аспекти на фискалната стратегия, издръжката на живота, бюджетните структури, политиките в здравеопазването, образованието, демографските процеси и други. Представителите на ИСС акцентираха върху влиянието на основните предизвикателства, пред които е изправена страната ни - демографския проблем, преждевременното напускане на образователната система като водещ фактор за безработица, бедност и социално изключване и пазара на труда в контекста на предизвикателствата пред нискообразованите, уязвимите групи и тези без квалификация.

III. СЪТРУДНИЧЕСТВО С ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ, НАЦИОНАЛНИТЕ ИСС НА ДЪРЖАВИТЕ – ЧЛЕНКИ НА ЕС, И ДРУГИ СРОДНИ МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ

През 2018 г. продължи ползотворното сътрудничество с ЕИСК, националните ИСС на държавите - членки на ЕС, и други сродни международни организации. Още в началото на 2018 г. България в лицето на българския ИСС бе избрана за един от петте национални партньори на Обсерваторията на пазара на труда към ЕИСК за провеждане на изследване за интеграцията на дългосрочно безработните на пазара на труда и свързаните с това добри практики. В тази връзка ИСС бе съорганизатор на проучвателни консултации в София с организации на гражданското общество, научни и академични страни, изпълнителната и местната власт и други заинтересувани страни по изследваните проблеми. ИСС представи своите позиции по темата, основани на приети актове и пряко свързани с препоръката на Съвета на ЕС. Мисията на Обсерваторията на пазара на труда завърши с доклад за резултатите от консултациите в България и останалите четири държави членки, който бе представен на ЕИСК и на другите заинтересувани европейски институции.

ИСС участва в организиран от ЕИСК публичен дебат на тема "Пътна карта за завършване на Икономическия и паричен съюз – ключови стъпки за

адресиране на бъдещите предизвикателства". Една от основните позиции на ЕИСК е, че е необходимо да се укрепят архитектурата на Икономическия и паричен съюз (ИПС) и да се постигнат по-големи инвестиции и създаване на работни места, устойчив икономически растеж, социална справедливост, по-добра устойчивост на икономически сътресения и цялостна макроикономическа стабилност в Европа. Форумът потвърди някои основни предложения на ИСС по темата, като това за необходимостта от задълбочаване и завършване на ИПС със силно социално измерение, който не поставя на изпитание интегритета на единния пазар и не създава нови разделителни линии между Евроната и останалите държави членки.

В съответствие с първия приоритет на Българското председателство на Съвета на ЕС - икономически растеж и социална кохезия, ИСС бе съорганизатор с група III - „Други интереси“, на ЕИСК на конференция в София, свързана с подкрепата на уязвимите региони и граждани и с насърчаването на устойчивия растеж и сближаването. Дискусиите бяха насочени към инвестиране и стимулиране на уязвимите планински региони, създаване на възможности за защита на правата на уязвимите граждани, насърчаване на икономическото развитие и борба с депопулацията на неурбанизираните региони. Представителите на ИСС подкрепиха предложенията на ЕИСК за насърчаване на устойчивия растеж и сближаване на тези специфични региони.

ЕИСК и ИСС бяха съорганизатори на поредното юбилейно издание на Европейския ден на потребителите в София. Събитието се провежда всяка година от 1999 г. и събира на едно място експерти, потребители и политици да дебатира проблемите, с които се сблъскват потребителите на европейско равнище. Над 100 представители от европейски институции и България коментираха един от основните приоритети на Българското председателство – приемането на европейско законодателство за защита на потребителите в условията на цифровата икономика. Представители на българския ИСС очертаха предизвикателствата на дигиталния свят и представиха позиции на ИСС от приети актове по темата, като акцентираха върху необходимостта от механизъм на европейско равнище, който да защити правата на потребителите в цифровата икономика.

София бе домакин на международна конференция, организирана от група I - „Работодатели“, на ЕИСК. Темата на форума бе посветена на преодоляването на разликата в уменията за растеж и създаване на работни места. На конференцията с участието на работодатели, бизнес и академични среди от различни европейски държави бе обърнато внимание на демографските промени, цифровизацията и глобализацията, които имат значително отражение върху пазарите на труда и предприятията в цяла Европа. Бяха споделени добри практики и идеи, свързани с промяната на образователните системи и тяхното адаптиране към бъдещия трудов пазар.

В рамките на Българското председателство на Съвета на ЕС се проведе международна конференция на високо равнище относно икономическата и социалната кохезия в Западните Балкани. Тя бе съвместно организирана от ЕИСК, ИСС и Програмата за техническа помощ и обмен на информация на ЕК. Конференцията бе планирана като принос на организираното гражданско общество за срещата на лидерите на 28-те държави - членки на ЕС, и правителствените и държавни глави на страните от Западните Балкани. В дискусиите взеха участие членове на ЕИСК, сдружения на работодатели, синдикати и други организации на гражданското общество от ЕС и Западните Балкани, както и представители на българските институции и на институциите на ЕС. Участниците дебатираха няколко основни направления като европейската перспектива на Западните Балкани, икономическото, социалното и териториалното сближаване, правата и овластяването на уязвимите групи хора в региона, укрепването на демократичните ценности и създаването на благоприятна среда за чуждестранни инвестиции.

България бе домакин на тристранен международен семинар в рамките на Европейската година на туризма между ЕС и Китай 2018 г. Събитието се проведе в град Варна и бе организирано в партньорство от ИСС и секция "Външни отношения" към ЕИСК и в сътрудничество с Министерството на туризма на Република България и община Варна. Форумът събра на едно място представители на ЕИСК, на българския и на китайския ИСС, на Министерството на туризма, на община Варна, на туристическия бранш, журналисти и др. Акцентът в дебатите бяха популяризирането на по-малко известните дестинации, подобряването на възможностите за икономическо сътрудничество, създаването на стимули за бърз напредък по отношение на визовия режим ЕС - Китай и др. Представени бяха и конкретните позиции на българския ИСС по темата за туризма от приети актове.

Представители на българския ИСС участваха в редовната Годишна среща на президентите и главните секретари на икономическите и социални съвети на държавите - членки на ЕС и на ЕИСК. Водеща тема бяха бъдещето на Европа и ролята на организираното гражданско общество в оформянето на бъдещия Съюз. На форума присъстваха представители на над 15 държави - членки на ЕС, президентът на ЕИСК, министърът на труда и социалната политика на Словакия, представители на словашките синдикални организации и др. На срещата бе представена специална декларация на президента на ЕИСК Лука Жайе по повод 60-ата годишнина от създаването на ЕИСК, която съдържа пет водещи идеи за бъдещето на Европа. Особено внимание бе обърнато на факта, че 21 от 28 държави членки имат изградени икономически и социални съвети под различна форма. Те могат да осигурят видим и структуриран механизъм за диалог между правителството и заинтересованите страни на гражданското общество. В рамките на дискусиата бяха представени основни позиции и предложения от

приети актове на ИСС във връзка с Бялата книга за бъдещето на Европа, Европейския стълб на социалните права и Четвъртата индустриална революция.

През 2018 г. по време на Българското председателство в София се проведе извънредно заседание на група II - „Работници“, на ЕИСК на тема „Трудова Европа – нужно е по-голямо социално и икономическо сближаване“. Основен акцент бяха прилагането и финансирането на Европейския стълб на социалните права като основен инструмент за постигане на по-голямо социално и икономическо сближаване. Бяха представени и позициите на ИСС от неговото становище по ЕССП. В рамките на форума, който бе в програмата на Българското председателство, бе приета декларация в подкрепа на принципа за равно заплащане за равен труд.

В рамките на дебатите за бъдещето на Европа представители на ИСС участваха в конференция на тема “Възвръщане доверието и вярата на гражданите в ЕС: 12 приоритета на група III - “Други интереси”, която бе организирана от ЕИСК. На форума бяха обсъдени устойчивото развитие и Програма 2030, фундаменталните права и ролята на закона, насърчаването на ефективна европейска социална политика, борбата с бедността, социалното изключване, балансираният икономически растеж, устойчивата околна среда, положението на жените с увреждания и др.

През 2018 г. ИСС взе участие в ежегодната Генерална асамблея на Международната асоциация на икономическите и социални съвети и сродни институции, в която участваха около 130 представители от 37 държави. Основна тема на форума бе въздействието на дигиталната революция върху бъдещето на човечеството, което е определено от асоциацията за работна тема през периода 2017 - 2019 г. ИСС представи ползите и рисковете от Четвъртата индустриална революция в контекста на основни констатации и предложения от своето становище по бъдещето на труда.

Представители на ИСС участваха в организирана от ЕИСК извънредна среща на група III на тема “Може ли икономическият прогрес и социалната стабилност да излекуват евроскептицизма?”. На срещата бяха разгледани ефектите от членството в ЕС по отношение на заетостта и икономическия прогрес, просперитета в експортноориентираните региони, значението на квалифицираната работна сила, перспективите за заетост и политиките за включване, както и ролята на гражданското общество. Засегнатите теми на срещата кореспондират с дебатите за бъдещето на Европа, в които ИСС активно се включи и има ясни приети позиции в свои актове.

Българският ИСС взе участие в 12-ия Годишен медиен семинар на ЕИСК. Обект на дискусията бе темата за „Затвърждаване ценностите на Европа“. Форумът се проведе в юбилейната за ЕИСК година, когато се отбелязва 60-

годишнината от неговото създаване, и в контекста на предстоящите европейски избори през май 2019 г. В събитието участваха над 150 души, представители на национални ИСС, на неправителствени организации, членове на ЕИСК, журналисти и представители на академичните среди от 12 различни държави на ЕС и др. В центъра на дебатите бяха поставени нарастващите предизвикателства и проблеми в Европа, като например мултикултурализма, намаляващата солидарност, нарастващия национализъм и неолиберализма. Резултатите от участието на българския ИСС в медийния семинар бяха използвани в организираната съвместно с ЕИСК в София публична дискусия на тема "Каква Европа искаме?".

ИСС участва в организирана от Обсерваторията по пазара на труда към ЕИСК конференция на тема "Публичните услуги по заетостта и изпълнението на Европейския стълб на социалните права: каква е тяхната нова роля в активните политики на пазара на труда". Основните дебати бяха фокусирани върху състоянието на публичните услуги по заетостта в ЕС, активирането на безработните и неактивните лица и добрите съществуващи практики в тази насока, както и върху ролята на социалните партньори и работодателите. Темата на конференцията е тясно свързана с един от основните приоритета на ИСС, който има прието становище за ЕССП и ролята на организираното гражданско общество. Също така ИСС организира и дебат в рамките на европейските консултации по темата.

По повод 15-годишнината от основаването на българския ИСС и 60-годишнината от създаването на ЕИСК двете институции съвместно организираха в София публична дискусия на тема "Каква Европа искаме?". При откриването на срещата българският ИСС получи висока оценка от президента на ЕИСК Лука Жайе за 15-годишното сътрудничество между двете организации, както и за неговата роля като основен партньор на ЕИСК в провеждането на множество инициативи по водещи европейски проблеми. В контекста на бъдещото развитие президентът на ЕИСК очерта и три приоритета, които могат да осигурят нова енергия на Европа и старт на истинско възраждане на европейския проект, а именно - устойчиво развитие, мир и култура. В основата на дебатите бяха двете специално разработени резолюции на ИСС, посветени на икономическите измерения за една по-силна Европа и на социалните измерения за една по-солидарна Европа.

Представители на българския ИСС взеха участие в Годишната среща на върха на икономическите и социални съвети и сродни институции от Евро-средиземноморския регион (Евромед), организирана съвместно от ЕИСК и Европейската фондация за обучение и съфинансирана от ЕК. Във форума участваха над 100 представители на икономически и социални съвети и сродни институции, социални и икономически партньори, академични среди, НПО, регионални мрежи и други представители на гражданското общество. На

срещата на върха бяха разгледани две актуални теми както за региона, така и за България, посветени на образованието и професионалното обучение, както и на социалната икономика и предприемачеството. Българският ИСС представи своите позиции от вече приети актове и се включи активно в дебата за образованието и ПОО, като очаква неговите предложения да бъдат отчетени при разработването на заключителния доклад по темата.

Като член на МАИСССИ през 2018 г. дейността на ИСС бе отразявана регулярно в информационния бюлетин на асоциацията, както и на нейния официален сайт. По този начин ИСС се превърна в добър пример за насърчване на диалога между икономически и социални съвети и сродни организации и за обмяна на гледни точки и практики между членовете на асоциацията, в която членуват институции от 72 страни. Популяризирането на дейността и опита на ИСС стимулира създаването на подобни институции в държави, които нямат такива, но вървят по пътя на устойчива демокрация, развитие на консултативните функции и по-широко участие на гражданското общество. Основни предложения на асоциацията, в т.ч. и на българския ИСС, са представени чрез МАИСССИ пред други водещи международни организации като Международната организация на труда, Икономическия и социален съвет към ООН (ECOSOC) и др.

Също така резултатите от дейността на ИСС бяха популяризирани и чрез онлайн сътрудничеството на икономическите и социални съвети на държавите - членки на ЕС – CESlink. Националните икономически и социални съвети бяха регулярно информирани за приетите актове от българския ИСС, за организирания през годината конференции, публични дебати, консултации, инициативи и др. Чрез възможностите, които предостави мрежата CESlink, ИСС спомогна за развиването и задълбочаването на сътрудничеството между националните икономически и социални съвети и сродни институции по водещи теми от общ интерес.

IV. Някои реализирани предложения на ИСС

ИСС констатира, че редица предложения и препоръки от приети актове са намерили отражение в стратегии, нормативни актове, програми, планове, политики и мерки за икономическото и социалното развитие на България в сферите на образованието, труда и социалната политика. Част от препоръките на ИСС намериха място и в европейски документи.

През 2018 г. в проведените консултации и дискусии с представители на местната власт, учители и ученици ИСС постави акцент върху проблемите, свързани с пълния обхват на децата и учениците в образователната система и с развитието на системата за професионално образование и обучение в България.

В приетата в края на 2017 г. резолюция „Преждевременното напускане на образователната система – проблеми и възможни решения“ ИСС препоръча приетият през 2017 г. Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (Механизмът) да се превърне в постоянно действащ инструмент на Стратегията за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020) в рамките на регламентирания в нея Координационен механизъм. Същевременно ИСС настоява за оценка и при необходимост за промяна на част от мерките, заложи в Механизма, с което да се осигури по-активна и отговорна ангажираност и на други институции, освен образователните.

ИСС отчита, че с решение на МС от м. юни 2018 г. Механизмът от временна мярка се превърна в постоянен инструмент на образователна политика, насочена към пълен обхват на всички деца в задължителна училищна възраст. Механизмът е допълнен с разпоредби, които целят подобряване на функционирането му и създават възможности за неговото по-нататъшно усъвършенстване, като: проследяване упражняването на правото на децата на задължително образование при пътуване и миграция; обмен на информация и контрол по издадените здравни бележки за извиняване на отсъствия на децата и учениците; внедряване, развитие, поддържане и управление на информационна система за реализация на механизма.

В преобладаващата част от актовете, посветени на проблемите, свързани с преждевременното напускане на образователната система, ИСС препоръчва да се ограничи максимално стартирането на мерки и програми преди цялостното им обезпечаване с необходимите условия за ефективно прилагане, като по този начин се избегнат отрицателните ефекти от „половинчато“ прилагане на такива мерки. ИСС счита за необходимо и разработването на специални мерки за работа с родителите на децата от рисковите групи и поставя по-сериозен акцент по отношение необходимостта от допълнителни занимания с децата, за които българският език не е майчин.²

В тази връзка ИСС констатира, че чрез Национална програма „Заедно за всяко дете“ са осигурени средства за съвместна работа по обхвата и задържането в образователната система, за подобряване на достъпа до предучилищно и училищно образование и за подобряване ефективността на взаимодействието с родителите от уязвимите общности. Чрез проект „Твоят час“, финансиран от ЕСФ, се финансира допълнителна педагогическа подкрепа като езиково обучение за ученици, чийто майчин език не е българският, и допълнителни часове за преодоляване на образователните пропуски, както и училищно партньорство с НПО и общини. В Плана за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система

² Становище „Политики за ограничаване ранното напускане на образователната система“; резолюция „Мерки и действия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система“; резолюция „Преждевременното напускане на образователната система – проблеми и възможни решения“.

(2013-2020 г.) са предвидени интегрирани мерки по модела на Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици, които са финансово обезпечени.

В резолюцията „Интегрирана политика за младите хора“ ИСС констатира, че осигуряването на равен достъп до ранна детска грижа и предучилищно образование има ключово значение в политиката по превенцията на преждевременното напускане на образователната система. ИСС предлага да се разработят механизми, гарантиращи посещаемостта на задължителната предучилищна подготовка, както и нейното разширяване за 4-годишните деца.

Новите мерки, заложи в приетия от МС План за 2018 - 2020 г. за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждеременно напусналите образователната система (2013-2020), са свързани с въвеждането на задължително предучилищно образование за децата от 4-годишна възраст. Предвидено е до края на 2020 година 90% от децата на тази възраст да са обхванати в системата на предучилищното образование с цел по-добра адаптация в процеса на обучение в начален етап.

В резолюцията „Мерки и действия за намаляване дела на преждеременно напусналите образователната система“ ИСС констатира, че при задържането в рамките на основното образование се наблюдават положителни тенденции и практики, но за по-голяма част от децата от малките населени места и от уязвимите етнически общности завършването на средно образование продължава да не представлява особен интерес. Според ИСС освен финансовите причини предпоставка за това е и географската отдалеченост до най-близкото средно училище. В тази връзка ИСС препоръчва да бъде ресурсно обезпечен транспортът до професионалното/средното училище за учениците от отдалечени населени места, за да се подобрят обхватът и привлекателността на средното и професионалното образование на регионално равнище.

С приетия Закон за държавния бюджет (ЗДБ) за 2019 г. средствата за транспорт са увеличени. Регламентирано е правото на транспорт да не е само до най-близкото училище, но и до най-близкото училище, което предлага възможност за придобиване на професионална квалификация – професионална гимназия или друго училище, което обучава за придобиване на професионална квалификация.

Насоките, свързани с развитието на професионалното образование и обучение, както и проблемите на въвеждането и развитието на дуалното обучение в България бяха във фокуса на вниманието на ИСС през отчетната година. На базата на приети от ИСС актове³ по темата министърът на образованието и науката поиска консултация с членовете на ИСС за дебатирание на отворени въпроси, на които се търси нормативно решение. Членовете на ИСС предложиха да се направят изменения и допълнения в Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) и да се регламентират:

³ Становище по „Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение“; резолюция „Възможни насоки на развитие на системата за професионално образование и обучение в България“.

новата форма на дуално обучение; създаването на регистър на предприятията, участващи в процеса на дуално образование; ролята и функциите на наставника, определен от работодателя, и неговото обучение; постигането на съответствие на професионалното образование с потребностите на бизнеса; изработването на изисквания към работодателите за реализиране на партньорство при дуалното обучение; здравното осигуряване на учениците при обучение чрез работа и др.

ИСС констатира с удовлетвореност приетите през 2018 г. от 44-то НС изменения и допълнение на ЗПОО, в които са регламентирани направените от ИСС предложения. Те са свързани предимно с дуалната система на обучение и касаят изискванията на работодателите към наставника; създаването и поддържането от Министерството на икономиката на информационна база данни за работодателите, които отговарят на изискванията; участието в партньорства за осъществяване на обучение чрез работа; актуализирането на учебните програми веднъж на всеки 5 години; здравното осигуряване на учениците в дуална форма на обучение.

В резолюция „Възможни насоки на развитие на системата за професионално образование и обучение в България“ ИСС изразява убеденост, че с усъвършенстването на законодателството в областта на ПОО трябва да се реструктурират професионалните направления, по които е налице очакван недостиг на пазара на труда. Трябва също така да се регулира държавният план-прием по дефицитни и непопулярни специалности, които се търсят от бизнеса. ИСС предлага и разширяване на обхвата на защитените професии и въвеждане на допълнителни стимули за обучение по тях.

С приетите изменения и допълнения на ЗПОО се регламентират: разграничението между защитените специалности от професии и специалностите от професии, по които е налице очакван недостиг на пазара на труда; поддържането на Списък със специалности от професии, по които е налице очакван недостиг от специалисти на пазара на труда. Нормативно е уредена и практиката в малките населени места за преобразуване на професионални гимназии и средни или основни училища в средно училище с професионални паралелки, които имат право да организират и провеждат обучение чрез работа (дуална система на обучение).

През 2018 г. МС прие с постановление Списък със защитените от държавата специалности от професии, по които е налице недостиг на квалифицирани кадри на пазара на труда. Бяха одобрени и критериите за определянето им и условията и реда за допълнително финансиране за издръжка на паралелки за придобиване на квалификация по защитени специалности от професии и по специалности от професии, по които в бъдеще се очаква да има недостиг от специалисти.

ИСС констатира, че една от предпоставките за недостатъчната степен на адекватност и практическа приложимост на българското висше образование е слабото развитие на връзките между учебните заведения, работодателите, научните институции и други. ИСС препоръчва на националните институции да

продължат да насърчават (чрез посредничество, нормативно осигуряване, финансови и данъчни облекчения и стимули) връзките между висшите училища и работодателите с цел изграждане на мрежи за сътрудничество в областта на осигуряването на информация за потребностите от квалифицирани специалисти, предоставянето на възможностите за заетост на новозавършилите висшисти, постигането на адекватност на учебните програми и практическа приложимост на „продукта“ на висшето образование, разширяването на стажантските практики, както и в областта на осигуряването на финансиране от бизнес средите.⁴

В тази връзка ИСС отбелязва, че с направените изменения и допълнения в Закона за висшето образование от 2018 г. се регламентират: правото на висшите училища (ВУ) да привличат изявени специалисти от практиката с решение на съответния факултетен съвет при условия и по ред, определени в правилника за дейността на ВУ; правото на работодателите да внасят предложения за обновяване на учебните планове и програми; правото на представители на работодателите да участват в държавните комисии за провеждане на държавен изпит или защита на дипломна работа; правото на специалисти от бизнеса да бъдат включвани в постоянната комисия на Националната агенция за оценяване и акредитация.

В свои актове, свързани с развитието на висшето образование, ИСС подчертава необходимостта от промяна в прилаганата система за субсидиране на държавните висши училища, която следва да зависи не само от броя на студентите, но и от оценката на техните резултати на изхода (равнище на професионална реализация на завършващите, качество на образованието, съответствие с потребностите на пазара на труда).⁵

Това предложение на ИСС е залегнало както в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 - 2020 г., така и в Плана за нейното изпълнение. В Плана за изпълнение на Стратегията е предвидено делът от средствата за издръжка на обучението, който се получава въз основа на комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда, да нарасне на 55 на сто през 2019 г. и да достигне 60 на сто през 2020 г.

През 2018 г. в съответствие с първия приоритет на Българското председателство на Съвета на ЕС (Бъдещето на Европа и младите хора – икономически растеж и социално сближаване) ИСС прие няколко акта, чрез които насочи общественото внимание към бъдещите предизвикателства и развитие на ЕС. В този контекст ИСС постави въпроса за подготовката на

⁴ Становище по „Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 – 2020 г.“.

⁵ Становище „Образователната система в България – проблеми и необходими реформи“; становище по „Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 – 2020 г.“.

страната ни за т.нар. Четвъртата индустриална революция и за посрещането на предизвикателствата, свързани с дигиталната трансформация на икономиката, недостатъчната и несъответстваща квалификация на работниците и служителите, риска от загуба на работни места, без да бъдат заменени, както и с възникването на висока и трайна структурна безработица.

ИСС многократно е подчертавал в свои актове, че дългосрочната безработица е един от най-сериозните проблеми на пазара на труда. ИСС подкрепи предложението на Съвета на ЕС в "споразумението за работна интеграция" да бъде включено задължение регистрираното дългосрочно безработно лице "да приема предложения за подходяща работа и да посещава и участва в мерки за образование, обучение, преквалификация или за заетост", като подчертава, че такова изискване има и в момента в българското законодателство (чл. 20, ал. 4, т. 4 от Закона за насърчаване на заетостта).⁶

В съответствие с това ИСС оценява предложените нови мерки в отговор на специфичната препоръка на Съвета на ЕС от 2018 г. относно НПР на България за 2018 г. - мярка „Споразумение за интеграция в заетост (СИЗ)“ и мярка „Национално рамково споразумение за изпълнение на СИЗ“. Първата мярка предвижда сключване на споразумение между дългосрочно безработните и дирекциите „Бюро по труда“ за предоставяне на различни услуги. Втората предвижда сключването на Национално рамково споразумение между различните институции и местната власт.

В свои актове, посветени на бъдещето на Европа и бъдещето на труда, ИСС препоръчва прилагане на определен подход към Четвъртата индустриална революция, който да съчетава различни аспекти на взаимодействие и да е от ключово значение през този нов етап от развитие. Според ИСС подходът на европейско равнище към Четвъртата индустриална революция е много повече технологичен, отколкото социален, и затова социалният аспект е от изключителна важност, защото той се пренася не само върху технологичния напредък, но и върху социалния живот. За ИСС взаимнообвързването на тези два аспекта е основен елемент от прехода на страната ни към следващия етап от индустриално развитие.⁷

Предложеният подход от ИСС бе подкрепен от Министерството на икономиката в официално изпратено писмо до институцията.

ИСС препоръчва справедливи условия на труд, въвеждане на ясни процедури и срокове за договаряне на работните заплати на различните равнища, намаляване дела на нископлатените работници и на работещите бедни, преодоляване на драстичните неравенства и постигане на значим

⁶ Резолюция по "Препоръка на Съвета относно интегрирането на трайно безработните лица на пазара

на труда"; резолюция по "Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа за 2017 г.".

⁷ Становище "Бъдещето на труда: предизвикателствата на Четвъртата индустриална революция"; резолюция „Социални измерения за по-солидарна Европа“; резолюция на тема „Икономически измерения за по-силна Европа“.

кохезионен ефект, въвеждане на минимални стандарти и адекватна защита на труда на работещите в дигиталната икономика и новите форми на труд.⁸

В тази връзка ИСС приветства приемането на Закон от 44-ото Народно събрание за ратифициране на Конвенция № 131 на Международната организация на труда за определяне на минималната работна заплата, приета на 22 юни 1970 г. в Женева.

ИСС подчерта, че регионалните политики за икономическо възстановяване и развитие имат ключово значение за преодоляване на разликите в заетостта между различните региони и биха допринесли за преодоляване на логистичните бариери пред младите хора, свързани с транспорт, здравеопазване и жилище, като същевременно биха насърчили инвеститорите да откриват нови работни места. Затова интегрираните и добре обмислени регионални подходи за решаването на проблема със заетостта на младите хора ще се отразят положително и върху бюджетните разходи за активни политики за заетост⁹.

В тази връзка ИСС разглежда прилаганите 28 регионални програми за заетост през 2018 г. като важен инструмент на политиката по заетостта, с който се подкрепя икономиката на местно равнище. В зависимост от своите потребности всяка община или областна администрация решава какви дейности да се изпълняват, като определя броя на наетите лица, организацията на работата и др. През 2018 г. се подобриха възможностите на безработни и неактивни лица от районите с високо равнище на безработица за обучение и заетост чрез изпълнението на нова мащабна схема „Работа“, която ще се реализира с подкрепата на ЕСФ и ОПРЧР.

ИСС многократно е обръщал внимание на неравнопоставеността между половете по отношение на равнището на заетостта. Макар често жените да постигат по-добри резултати в образованието, те остават по-слабо представени на пазара на труда. Според ИСС е необходим цялостен подход за подобряване на баланса между професионалния и личния живот, включително чрез въвеждане на отпуск и гъвкаво работно време, които да стимулират вторият член на домакинството да работи.¹⁰

Повишаването на заетостта на жените е сред приоритетите в Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2018 г. Също така правителството прие Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2017 г., който отразява резултатите от изпълнението на политиките за повишаване на участието на

⁸ Становище на тема "Европейският стълб на социалните права и ролята на организираното гражданско общество".

⁹ Резолюция на тема "Реализацията на младите хора на пазара на труда".

¹⁰ Резолюция по "Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа за 2016 г. "; резолюция по "Съобщение на Комисията до Европейски парламент, до Съвета, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите - Към възстановяване и създаване на работни места"; становище по собствена инициатива на тема "Семейството, доброто родителство и равните възможности между половете"; резолюция на тема "Реализацията на младите хора на пазара на труда".

жените на пазара на труда, намаляването на разликите в заплащането между половете и насърчаването на равенството в процесите на вземане на решения.

Според ИСС сред инициативите за насърчаване на заетостта по-специално внимание трябва да се обърне на стимулирането на създаването на зелени и бели работни места, тъй като тези категории предприятия са доказали своя потенциал за заетост. В тази връзка ИСС приветства по-нататъшните действия в подкрепа на рамковите условия за реализиране на пълния потенциал за растеж в тези сектори.¹¹

ИСС констатира, че след изменението на Закона за насърчаване на заетостта се въведе нова насърчителна мярка за разкриване на „зелени работни места“, която през 2018 г. продължи своето изпълнение. В тази връзка бяха осигурени допълнителни възможности за генериране на „зелена“ заетост от инвестициите в различни дейности. Също така в съответствие с НПДЗ 2019 г. ще продължи субсидирането на заетостта на „зелени работни места“, които допринасят за опазване на околната среда и осигуряват заетост на лица, останали без работа за период, по-дълъг от 6 месеца.

ИСС с безпокойство констатира, че е налице нарастващ риск пазарът на труда още повече да бъде сегментиран на нискоквалифицирани и висококвалифицирани работници, като такава поляризация ще създаде още по-големи проблеми пред професионалната мобилност на работната сила и ще се отрази върху общото равнище на заетостта. Затова достъпът и по-масовото използване на обучението през целия живот са най-надеждният инструмент за преодоляване на формиращата се сегментация и ограничена професионална мобилност.¹²

В изпълнение на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ е включена операция „Умения“, която е програмирана в унисон с приоритетите за учене през целия живот, предоставяйки възможности на работодатели да обучават чрез професионална квалификация или специфични за даденото работно място/работен процес умения както заети лица, така и новоназначени безработни в техните предприятия. От НПР 2018 г. бе изпълнена мярка „Улесняване на професионалните преходи на безработни и заети лица и осигуряване на активна подкрепа за заетост на безработни лица“. Предоставят се също така посреднически услуги за намиране на работа. Изготвя се индивидуален план за действие на всяко безработно лице с конкретни действия за включване в обучение и/или заетост по програми и мерки, както и в заетост на несубсидирано свободно работно място.

¹¹ Резолюция по „Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа за 2014 г.“.

¹² Резолюция по „Съобщение на Комисията до Европейски парламент, до Съвета, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите - Към възстановяване и създаване на работни места“; резолюция по „Препоръка на Съвета относно интегрирането на трайно безработните лица на пазара на труда“; Резолюция по „Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа за 2015 г.“; резолюция по „Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа за 2014 г.“ и др.

ИСС обръща внимание, че основната цел на мерките за улесняване на прехода от образование към заетост е помощ в намирането на първо работно място - например чрез предоставяне на индивидуални консултации за кариерно ориентиране; създаване на собствен план от стъпки за намиране на работа; създаване на адекватни, „тесни“ (в зависимост от желаната професия) или „широки“ (основни, широко приложими) умения, навици и т.н.¹³

През 2018 г. бяха предприети мерки от Гаранцията за младежта за обхващане на младежите до 25-годишна възраст с престой до 4 месеца без работа или образование/обучение. Целта бе да се гарантира правото на младежите да получат качествено предложение за образование, чиракуване, стажуване и заетост. В тази връзка през 2018 г. се постигна по-прецизно насочване на търсещите работа лица към работни места, отговарящи на техните профили (знания, умения и компетентности, нагласи).

ИСС препоръча специализирани мерки за модернизирани и подобряване на капацитета на Агенцията по заетостта (АЗ) и нейните структурни звена в отговор на настъпилите промени в трудовия пазар в условията на криза като нарастване на броя на безработните, намаляване на ефективността на консултирането и на настаняването на работа поради по-ниското равнище на предлагане на свободни работни места.¹⁴

Правителството одобри промени в Правилника за прилагане на Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ), с което се предвижда облекчаване на съществуващата административна процедура за регистрация на търсещите работа лица, подобряване качеството на програмите за заетост и обучение и оптимизация на работата на комисиите за подбор и оценка на тези програми.

Във връзка с развиващата се тенденция на застаряване на населението ИСС препоръча на българското правителство да бъде разработена и въведена в изпълнение междусекторна Национална програма за насърчаване на активния живот на възрастните хора на базата на приетата с Решение на МС от 20 юни 2012 г. Национална концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора 2012 – 2030 г.¹⁵

¹³ Резолюция на тема „Реализацията на младите хора на пазара на труда“; резолюция на тема „Действия в подкрепа на младите хора и борбата с младежката безработица в България“; резолюция по „Препоръка за препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2014 г. и съдържаща становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2014 г.“; резолюция по „Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа за 2015 г.“.

¹⁴ Становище на ИСС на тема „Актуални проблеми и политики на пазара на труда“; Анализ на програмите, проектите и мерките на активната политика на пазара на труда в Националния план за действие по заетостта 2009 г., включително Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, проект „Красива България“ и Социалноинвестиционният фонд в Република България; резолюция на тема „Действия в подкрепа на младите хора и борбата с младежката безработица в България“ – 2013 г.; резолюция по „Препоръка за препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2015 г. и съдържаща становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2015 г.“ COM(2015) 253 окончателен.

¹⁵ Становище на ИСС на тема „Активният трудов живот на възрастните хора и солидарността между поколенията“.

ИСС отчита, че в процес на разработване е Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.), която ще замени действащата до момента Национална концепция. Важен принцип, на който се основава тази стратегия, е междусекторното взаимодействие в изпълнението на мерки и предоставянето на социални, образователни и здравни услуги.

ИСС предложи да се обсъди възможността за изпълнение на стратегически инфраструктурни проекти, създаващи нови работни места в райони с по-слабо стопанско развитие и ограничено търсене на труд. Изключително важен момент за тяхната успешна реализация е съчетаването им с изпреварващо обучение на живеещите в тези райони лица за придобиване на квалификации и професии, по които ще бъдат търсени специалисти при реализиране на съответните инфраструктурни проекти. Като реална и необходима мярка ИСС препоръча по-широкото реализиране на програми за субсидирана заетост на дългосрочно безработни лица в общественополезни дейности, и то особено в по-слабо развити райони и с по-ниско търсене на труд.¹⁶

ИСС отчита с удовлетворение определената в НПДЗ 2019 г. визия за растеж на икономиката чрез активиране на неактивните лица и повишаване качеството на работната сила, увеличаване на заетостта на неравнопоставените групи на пазара на труда, приоритетно от най-слабо развитите райони.

ИСС подчертава, че недостатъчното инвестиране в образованието и особено в цифровите умения може да се превърне в предизвикателство пред конкурентната позиция на Европа и пригодността за заетост на нейната работна сила.¹⁷

В това отношение ИСС отбелязва, че в контекста на приетата от ЕК Нова европейска програма за умения, която поставя акцент върху повишаването на уменията в областта на цифровите технологии и създаването на условия за обучение по такива умения, през 2019 г. ще се финансират и обучения по ключова компетентност „Дигитална компетентност“.

В свой акт ИСС разгледа въпроса за икономически неактивните лица и предложи при провеждането на изследвания и при формулирането на съответни политики да се идентифицират ясно основните причини, поради които икономически неактивните лица, и то особено тези, които не работят повече от една година или никога не са работили, се обезкуражават да търсят активно работа.¹⁸ Същевременно ИСС обърна внимание, че бенефициенти на политиките и мерките не трябва да бъдат единствено младежите на трудовия пазар, т.е. икономически активните младежи, а също и тези, които са икономически неактивни. ИСС счита, че участието на пазара на труда е предварително условие

¹⁶ Анализ на тема „Дългосрочната безработица в България“.

¹⁷ Резолюция по „Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа за 2017 г.; Становище на тема „Бъдещето на труда: предизвикателствата на Четвъртата индустриална революция“ и др.

¹⁸ Анализ на тема „Дългосрочната безработица в България“.

за икономически растеж и за социално и икономическо благоденствие на хората.¹⁹

В тази връзка ИСС констатира, че впоследствие ЕИСК разработи становище, посветено на възможностите пред икономически неактивните лица, в което се предлага нова стратегия за интеграция в заетост на този контингент от населението и на съответните му подгрупи. Също така през 2017 г., осъзнавайки актуалността на проблема, Европейската фондация за подобряване на условията за живот и работа (Eurofound) представи разработка по темата за дългосрочната безработица.

В редица свои документи ИСС е предлагал мерки и политики, свързани с подобряване качеството на живот на децата от най-ранна възраст през периода на образование до трудовата им реализация като млади хора.²⁰ За ИСС намаляването на детската бедност и създаването на условия за социално включване на децата и равен достъп до качествено образование трябва да бъдат цели на всички политики за подрастващото поколение. В два свои акта от 2007 г. и 2012 г. ИСС предлага да се създаде отделен закон за семейството.²¹

В тази връзка ИСС отчита, че в публикувания през януари 2019 г. проект за обсъждане на Национална стратегия за детето 2019 - 2030 г. са отразени голяма част от препоръките и предложенията му и се присъединява към изразената в Стратегията позиция за необходимост от нов Закон за семейството и детето. ИСС подкрепя и възприетия подход в предложения проект на Стратегия, в която се подчертава, че интегрирането на всички политики, имащи отношение към въпросите на детето, детството и семейството, позволява по-добро отчитане на всеобхватността на проблемите при планиране на приоритетите, мерките, ресурсите и отговорностите.

ИСС предлага създаването на условия за безплатни детски градини и развитието на нови социални услуги за отглеждане на деца до тригодишна възраст да се превърнат в основен приоритет на държавната власт във връзка с ранната интеграция на децата. ИСС препоръчва също в свои документи стимулиране на работодателите в разработването и осъществяването на комплекс от политики, насочени към съвместяване на професионалния, личния и семейния живот и към кариерно израстване на родителите на работното място

¹⁹ Анализ на тема „Преждевременно напускане на образователната система“.

²⁰ Становище по "Национален доклад на Република България по стратегиите за социална закрила и социално включване 2008 – 2010 г." ; резолюция по „Съобщение на ЕК – Годишен обзор на растежа“; резолюция "Интегрирана политика за младите хора в България"; становище „Възможности за съчетаване на трудовия и семейния живот“; резолюция "Основни позиции на Икономическия и социален съвет относно прегледа на изпълнението на Стратегия „Европа 2020“ в България“; резолюция „Социални измерения за по-солидарна Европа“.

²¹ Становище „Семейството, доброто родителство и равните възможности между половете“; резолюция по "Проект на Закон за детето“.

чрез гъвкаво работно време, дистанционна работа, родителски отпуск, подкрепа за децата, фирмени услуги за родители и семейства и др.²²

В този контекст ИСС подкрепя Доклада за напредък в изпълнението на Националната програма за реформи през 2018 г., в който се предвижда удължаване и увеличаване на финансирането на мярката за интегрирани услуги за ранно детско развитие.

ИСС многократно алармира обществото за необходимостта от спешни мерки и политики за ограничаване на негативните последствия от застаряването и намаляването на населението, което се отразява на всички социални системи в страната и ги подлага на финансов натиск.²³ По отношение на насърчаване активния живот на възрастните хора основен акцент в предложенията си ИСС поставя върху заетостта и продължаващото обучение през целия живот, както и върху необходимостта от подобряване на социалните услуги, дългосрочната грижа и здравето на по-възрастната генерация.

Такъв подход към възрастните хора ИСС открива в предложения за обществено обсъждане проект на стратегия за активен живот на възрастните хора до 2030 г. Приоритетите на документа са свързани с насърчаването на заетостта, активното участие в обществото, създаването на възможности за самостоятелен живот и благоприятна среда за активен живот на възрастните на национално и регионално равнище. В рамките на всеки от приоритетите са разписани мерки, които включват и регионални акценти.

ИСС отделя особено внимание на вътрешната миграция като характерен демографски процес с влияние върху демографското развитие и пазара на труда, който оказва последващо силно въздействие върху регионалното развитие и формирането на икономически и социални дисбаланси.²⁴

В тази връзка ИСС напомня за проведените през 2015 г. и 2016 г. две собствени дълбочинни проучвания за миграционните нагласи сред завършващите средно образование ученици в цялата страна, в които констатира, че при тази група младежи преобладава сериозно нагласата за миграция в рамките на страната пред емиграция в други страни. Според ИСС тези нагласи за миграция сред младите хора трябва да предизвикат бързи промени, иновативни подходи, мерки и политики за преодоляване на регионалните дисбаланси и подобряване качеството на живот, като се преодоляват различията между региони и населени места.

В този контекст ИСС разглежда предвидените в Плана за 2018 г. за изпълнението на актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012-2030 г.) нови мерки за „Ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на

²² Становище „Корпоративна социална отговорност – достижения и предизвикателства“.

²³ Становище „Проблеми на демографското развитие и предизвикателствата пред демографската политика на България“, становище „Активният трудов живот на възрастните хора и солидарността между поколенията“.

²⁴ Становище на ИСС „Планинските и полупланинските райони в България – проблеми и възможности за развитие“.

населението и обезлюдяването в някои региони и селата“ като навременни. ИСС изразява надежда, че аналитичният подход, за който настоява, както и реализацията на заложените мерки ще спомогнат за разработване на специфични регионални политики за развитие и подкрепа на младите предприемчиви хора да останат и работят в родните си места.

ИСС приветства създаването на нов Закон за социалните услуги, чиято цел е да отговори на променените условия и на нарасналите неравенства, на демографските потребности и регионални различия, особено що се отнася до равния достъп до социални услуги и до повишените изисквания за качеството им. Разширяването на видовете социални услуги, равният достъп до тях и адекватността им спрямо нуждите на различни уязвими групи са теми, които са на вниманието на ИСС в поредица от негови актове. Редица позиции на ИСС, свързани с активния живот на възрастните хора, със защитата и интеграцията на децата, със социалното предприемачество и други, имат отношение към създаването на адекватни и качествени социални услуги.

Особено внимание ИСС отделя на предизвикателствата пред социалната система, възникнали паралелно с либерализацията на енергийния пазар у нас. Повишаването на цените на енергоизточниците значително разшири обхвата на явлението „енергийна бедност“ не само в България, но и в ЕС. В своето становище „Мерки за преодоляване на енергийната бедност в България“ ИСС настоява да се дефинира ясно понятието „енергийно беден“, за да се предприемат съответни адекватни по обхват и размер мерки за превенция и борба с енергийната бедност, която според изследвания засяга до 40% от домакинствата в България. ИСС със загриженост припомня, че все още в България няма дефиниция за енергийна бедност със съответните обективни критерии, което затруднява предприемането на адекватни мерки за защита, и независимо че вече повече от 2 години работна група заедно със Световната банка работи върху този проблем, то конкретна дефиниция все още няма.

Също така ИСС подчертава, че дефиниция и ясни критерии за оценяване на явлението енергийна бедност няма и в ЕС, и затова отправя предложение до европейските институции относно приемането на такава дефиниция.²⁵

ИСС многократно е подчертавал, че социалната икономика и социалното предприемачество имат важна роля за намирането на нови решения, свързани с преодоляването на риска от изолация. Този сектор има потенциала да допринесе за сближаването между отделни региони в страната, между селото и града и между различни социални групи, като в него се създават иновативни форми на заетост. В тази връзка ИСС предложи на основата на вече приетата Концепция за социална икономика да се въведат нормативи и режими, с които много по-ясно и конкретно да се регламентира законодателно спецификата на субектите на социалната икономика, както и приложимите за тях стимулиращи мерки и условия.

²⁵ Становище на ИСС „Мерки за преодоляване на енергийната бедност в България“.

ИСС отбелязва, че в края на 2018 г. бе приет Закон за предприятията на социалната и солидарната икономика, който отчита редица препоръки от актове на ИСС.

Въпросите, свързани с корпоративната социална отговорност (КСО) в България, са разгледани от ИСС в няколко акта.²⁶ В тях ИСС потвърждава, че основното предизвикателство пред широкото приложение на корпоративната социална отговорност в България е необходимостта от публично признание, мотивиране, насърчаване и подкрепа за компаниите и предприятията, провеждащи такава политика и добри практики.

Затова ИСС със задоволство отбелязва, че МТСП разработи и публикува за обществено обсъждане проект на Стратегия по Корпоративна социална отговорност (2019 - 2023 г.), в която се посочва, че са отчетени вижданията и предложенията и на ИСС, представени в приетите актове по темата. Също така Стратегията изразява визията на правителството, приоритетните цели и ангажимент да укрепи способностите на компаниите да интегрират социалната си отговорност в корпоративните практики с цел повишаване конкурентоспособността, устойчивостта на бизнеса и подпомагане реализацията на целите на устойчивото развитие.²⁷

С резолюцията по „Бяла книга за бъдещето на Европа: размисли и сценарии за ЕС-27 до 2025 г.“ и с приетите след това поредица от актове ИСС се включи активно в общоевропейския дебат за бъдещото развитие на Европа. Също така през последните две години чрез своите становища, проведени консултации и публични дискусии ИСС изрази позицията си по актуалните инициативи и предложения на Европейската комисия.

В контекста на предстоящата среща на върха в Сибиу през май 2019 г., на която лидерите на ЕС трябва да вземат важни решения за развитието на Европейския съюз, ИСС прие две резолюции относно икономическите и социалните аспекти на една по-силна Европа.²⁸ В тях ИСС изрази подкрепата си за развитието на по-задълбочен и по-справедлив единен европейски пазар като ключов инструмент на ЕС за изграждане на висококонкурентна социална пазарна икономика и за завършване на Икономическия и паричен съюз със силно социално измерение, който да не създава нови разделителни линии и различни „скорости“ между Евроразоната и останалите държави членки.

Същевременно актовете на ИСС, касаещи общоевропейските въпроси, бяха изпратени както до националните, така и до заинтересованите европейски институции, до европейските комисари, както и до българските евродепутати. С удовлетворение ИСС отбелязва, че бе получен отговор от председателя на ЕК г-н Юнкер, в който се казва, че се е запознал с актовете и благодари за позицията

²⁶ ИСС анализ „Корпоративната социална отговорност – някои подходи и добри практики“ и становище „Корпоративната социална отговорност – достижения и предизвикателства“.

²⁷ Проект на Стратегия по Корпоративна социална отговорност (2019 - 2023 г.).

²⁸ Резолюции на ИСС на тема „Икономически измерения за по-силна Европа“ и „Социални измерения за по-солидарна Европа“.

и конкретните предложения на ИСС. Относно двете резолюции подобни отговори в подкрепа на основните идеи и предложения на ИСС се получиха и от ЕИСК, от МТСП и от Министерството на икономиката, както и от българския еврокомисар Мария Габриел и от български членове на Европейския парламент. В това отношение МТСП посочва, че тези актове на ИСС кореспондират с приоритетите на Стратегия „Европа 2020“. Също така МТСП споделя идеите на ИСС, „акцентиращи върху необходимостта за насърчаване на социалния прогрес, сближаването и конвергенцията като базисни предпоставки за изграждане на една „по-силна Европа“.

В свои актове²⁹ ИСС призова за бързо приемане на предложеното от ЕК удължаване на срока на Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) и удвояване на неговия размер до 630 милиарда евро до 2022 г., като в същото време бъде подобрен неговият географски и секторен обхват. Същевременно ИСС изрази подкрепа за продължаването на плана „Юнкер“ за бюджетния период след 2020 г. с цел осигуряване на допълнителни стимули и условия за нови инвестиции, иновации и работни места. ИСС изрази увереност, че чрез новата програма „InvestEU“ ще се генерират допълнителни инвестиции в области като устойчива инфраструктура, научни изследвания и иновации, цифровизация, малки предприятия.

Действия в тази посока са решенията на ЕКОФИН от септември 2018 г., в които е обсъдено задълбочаването на Икономическия и паричен съюз в контекста на МФР 2021-2027 г., като се акцентира върху новата програма на ЕС за инвестиции „InvestEU“. В този контекст България изразява подкрепа за създаването и удължаването на срока на функциониране до 2020 г. на ЕФСИ, като отново обръща внимание на предизвикателството, свързано с необходимостта да се избегнат секторната и географската концентрация при реализирането на инвестициите, подкрепени от новата програма на ЕС „InvestEU“. В позицията се изразява увереност, че програмата „InvestEU“ ще се справи с предизвикателството да не се допускат сериозни диспропорции на подкрепените проекти в регионален и секторен аспект и да се постигне повишаване на ефективността, осигурявайки равни условия за всички заинтересовани страни.

ИСС изрази своята принципна подкрепа за завършването на Банковия съюз и същевременно посочи, че инструментите за укрепване на ИПС трябва да бъдат неделима част от цялостната финансова архитектура на ЕС. ИСС заявява също, че засилените сътрудничества, водещи до задълбочаване на интеграцията между група държави членки в определени области, трябва да бъдат отворени за присъединяване към тях на други държави членки по всяко време съгласно Договора за функциониране на ЕС. ИСС подкрепи позицията, че защитата на депозитите е въпрос от общ интерес за всички граждани на ЕС и че

²⁹ Резолюция на ИСС по Годишен обзор на растежа за 2017 г.; резолюция на ИСС на тема „Икономически измерения за по-силна Европа“.

Банковият съюз ще остане незавършен, ако не се изгради своевременно третият стълб - европейската схема за застраховане на депозитите.³⁰

В този контекст на заседанието на ЕКОФИН през декември 2018 г. министрите одобриха резултатите от преговорите с Европейския парламент относно набора от ключови мерки за намаляване на риска в банковия сектор. Мерките постигат три ключови цели, заложи в пътната карта на Съвета на ЕС за завършване на Банковия съюз, договорена през юни 2016 г. ЕКОФИН също така взе под внимание напредъка по предложението за изграждане на Европейска схема за гарантиране на депозитите въз основа на доклад на председателството, в който се оценяват резултатите от работата в рамките на работната група на Съвета на ЕС.

В свое становище още през 2017 г.³¹ ИСС заяви единната си позиция, че „присъединяването към Механизма на обменните курсове (ERM II) и Еврозоната трябва да се изведе като непосредствена национална цел и водещ стратегически приоритет на икономическата политика на България, съпътстван от пътна карта за действие“. Също така ИСС обърна внимание на значението на членството на България в Банковия съюз като неразделна част от интеграционния процес на страната в Еврозоната, тъй като това бе обявено от ЕК като условие за присъединяване към Еврозоната заедно с Маастрихтските критерии. Според ИСС присъединяването на страната към ERM II ще даде допълнителен тласък и ще ускори процеса на необходимите реформи в образованието, съдебната система, здравеопазването, пенсионното осигуряване, пазара на труда, бизнес средата и др., които нямат алтернатива и не са свързани с това дали и след колко време България ще бъде приета в Еврозоната. ИСС препоръча също страната ни да се стреми да избегне обвързването с нови „неофициално“ поставени допълнителни предварителни условия. Според ИСС добрата предварителна организация на предприединителната процедура по представянето на кандидатурата на България за приемане в ERM II и Еврозоната може да мобилизира обществеността и институциите, като се постигнат подобряване на резултатите в икономическото и социалното развитие на страната и повишаване информираността за степента, хода и ползите от конвергенцията в европейските икономически структури.

ИСС заяви също, че договорености за засилено сътрудничество и по-бърз напредък (като при създаването на Шенгенското споразумение и Еврозоната), когато не всички са готови или в определен момент не желаят да участват в по-високо ниво на интеграция, са допустими по Договора за ЕС, но подобен модел следва да е отворен и да улеснява присъединяването на други желаещи държави членки.³² ИСС акцентира на въпроса за отвореността и приобщаването, без да се поставят допълнителни условия, за да не се допусне

³⁰ Резолюция на ИСС на тема „Икономически измерения за по-силна Европа“.

³¹ Становище на тема „Ускоряване на подготовката за присъединяване на България към Еврозоната“.

³² Резолюция по „Бяла книга за бъдещето на Европа: размисли и сценарии за ЕС-27 до 2025 г.“.

фрагментиране на ЕС. Подобно развитие би поставило на изпитание стабилността на ЕС (диференцирана интеграция на различни скорости) и би застрашило интегритета на единния пазар.

В тази връзка ИСС отчита, че национално представителните работодателски и синдикални организации - АИКБ, БСК, БТПП, КРИБ, КНСБ и КТ „Подкрепа“, изпратиха през юни 2018 г. писмо до институциите във връзка с кандидатурата на България за членство в Еврозоната. В него се подчертава, че са „проведени многобройни обществени дебати по време на Българското председателство на Съвета на ЕС, които потвърдиха отново необходимостта от незабавно инициране на всички необходими процедури по присъединяване на Република България към ERM II, както и ускоряване на всички подготвителни стъпки за последващо присъединяване към Еврозоната.“ Същевременно социалните партньори обръщат внимание, че национално представителните работодателски и синдикални организации са изразили своите категорични общи позиции в приетото становище на ИСС от декември 2017 г.

ИСС констатира, че на 29 юни 2018 г. министърът на финансите и управителят на Българска народна банка изпратиха съвместно писмо до президента на ЕЦБ за участие на Република България в Единния надзорен механизъм (ЕНМ) чрез установяване на тясно сътрудничество с Европейската централна банка и за намеренията на страната да кандидатства във Валутен механизъм II. В публикувано специално изявление представителите на Еврогрупата приветстват намерението на българските власти да въведат необходимите елементи за успешното влизане в ERM II. Също така на 22 август 2018 г. правителството одобри План за действие, включващ мерки в отговор на намеренията на Република България да се присъедини към ERM II и към Банковия съюз до юли 2019 г. Изпълнението на тези мерки ще осигури спазването на предварително поетите ангажменти в области на политиката, които са от голямо значение за плавния преход към ERM II и към Банковия съюз до юли 2019 г., и като краен резултат въвеждането на еврото.

Същевременно през август 2018 г. МС одобри доклад с нови и актуализирани мерки в НПР на България за 2018 г., които са в контекста на поетите ангажменти във връзка с присъединяването на България към ERM II. Актуализирани са няколко мерки в следните области: надзор и законодателство в банковия и небанковия финансов сектор; пазар на труда; предучилищно и училищно образование; ефективност на системата на здравеопазването и намаляване на преките плащания от страна на пациентите.

(п)

проф. д-р Лалко Дулевски

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ АБРЕВИАТУРИ

1. **АИКБ** – Асоциация на индустриалния капитал в България
2. **АЗ** – Агенция по заетостта
3. **БСК** – Българска стопанска камера
4. **БТПП** – Българска търговско-промишлена палата
5. **ВОМР** – Водено от общностите местно развитие
6. **ВУ** – Висше училище
7. **ДДПО** - Дружества за допълнително пенсионно осигуряване
8. **ЕВРОМЕД** – Евро-Средиземноморско сътрудничество
9. **ЕИСК** – Европейски икономически и социален комитет
10. **ЕОТ** - Европейски орган на труда
11. **ЕК** – Европейска комисия
12. **ЕНМ** - Единен надзорен механизъм
13. **ЕП** – Европейски парламент
14. **ЕС** – Европейски съюз
15. **ЕСФ** – Европейски социален фонд
16. **ЕССП** - Европейски стълб на социалните права
17. **ЕЦБ** – Европейска централна банка
18. **ЕФСИ** - Европейски фонд за стратегически инвестиции
19. **ЗНЗ** – Закон за насърчаване на заетостта
20. **ЗДБ** - Закон за държавния бюджет
21. **ЗПОО** – Закон за професионалното образование и обучение
22. **ИПС** - Икономически и паричен съюз
23. **ИСС** – Икономически и социален съвет
24. **КНСБ** – Конфедерация на независимите синдикати в България
25. **КСО** - Корпоративна социална отговорност

26. **КРИБ** – Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
27. **КТ** – Кодекс на труда
28. **КТ „Подкрепа“** – Конфедерация на труда „Подкрепа“
29. **МАИСССИ** – Международна асоциация на икономическите и социални съвети и сродни институции
30. **МИ** – Министерство на икономиката
31. **МОН** – Министерство на образованието и науката
32. **МОТ** – Международна организация на труда
33. **МС** – Министерски съвет
34. **МСП** – Малки и средни предприятия
35. **МТСП** – Министерство на труда и социалната политика
36. **МФР** - Многогодишна финансова рамка
37. **НС** – Народно събрание
38. **НПДЗ** – Национален план за действие по заетостта
39. **НПО** – Неправителствени организации
40. **НПР** – Национална програма за реформи
41. **ОИРС** – Организация за икономическо сътрудничество и развитие
42. **ООН** – Организация на обединените нации
43. **ОП“РЧР“** – Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси“
44. **ОЕПЛПО** - Общоевропейски продукт за лично пенсионно осигуряване
45. **ПОО** – Професионално образование и обучение
46. **СИЗ** - Споразумение за интеграция в заетост
47. **УНСС** – Университет за национално и световно стопанство
48. **CESlink** – Онлайн сътрудничество на Икономическите и социални съвети в ЕС